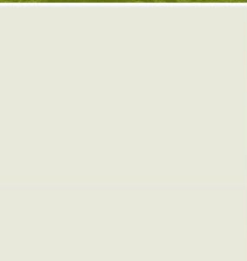
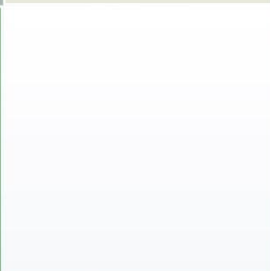

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ A COMUNEI **BORȘ** 2021-2027

ZONA METROPOLITANĂ ORADEA

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ A COMUNEI **BORȘ** 2021-2027

ZONA METROPOLITANĂ ORADEA

CUPRINS

CAPITOLUL I – ANALIZA DIAGNOSTIC	04
I.1. Context	04
I.2. Analiza situației existente	04
I.2.1 Cadrul general	07
I.2.2 Demografie	10
I.2.3 Terenuri și locuințe	13
I.2.4 Condiții de locuire	14
I.2.5 Infrastructură și echiparea teritoriului	15
I.2.6 Servicii publice	16
I.2.7 Dezvoltare economică	22
I.2.8 Structuri de sprijin al mediului de afaceri	28
I.2.9 Calitatea factorilor de mediu și surse de poluare	31
I.2.10 Analiza SWOT	34
CAPITOLUL II - STRATEGIA DE DEZVOLTARE	39
II.1 Viziune. Misiune. Obiective	39
II.2 Portofolii de proiecte	40
A. Listă proiecte realizate/în curs de realizare în perioada 2015-2020	40
B. Listă proiecte prioritare pentru perioada 2021-2027	42
II.3 Principalele surse de finanțare nerambursabilă disponibile pentru perioada 2021-2027	44
II.4 Mecanismul de monitorizare a implementării	46
CAPITOLUL III – DIMENSIUNEA DEZVOLTĂRII ZONEI METROPOLITANE ORADEA	50
III.1 Principalele direcții de dezvoltare la nivelul Zonei Metropolitane Oradea	50
III.2 Priorități de dezvoltare la nivel metropolitan pentru perioada 2021-2027	55

CAPITOLUL I – ANALIZA DIAGNOSTIC

I.1 CONTEXT

Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Oradea a fost creată în anul 2005, prin asocierea Municipiului Oradea cu alte 8 unități administrativ teritoriale localizate în aria de proximitate, respectiv comunele Biharia, Borș, Cetariu, Nojorid, Oșorhei, Paleu, Sânmartin și Sântandrei. Aceste 9 entități au înființat, prin hotărârea Adunării Generale a Asociațiilor din 9 mai 2005, prima asociație de dezvoltare intercomunitară cu personalitate juridică din România, în format de arie metropolitană, respectiv **Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Oradea – ADIZMO**.

La data de 31 iulie 2007 Comuna Girișu de Criș a aderat la asociație. Ulterior, a devenit membru și comuna Toboliu - care s-a desprins de Girișu de Criș, devenind o unitate administrativ teritorială separată. Din data de 2 iunie 2010, A.D.I. Zona Metropolitană Oradea (ADI ZMO) are astfel 12 membri, Adunarea Generală a Asociațiilor (AGA) aprobând cu unanimitate de voturi și includerea comunei Ineu, ca membru cu drepturi depline.

Scopul asocierii, stabilit prin documentele de constituire, este de a stimula și sprijini creșterea prosperității teritoriului zonei, respectiv **ridicarea bunăstării cetățenilor acesteia, creșterea continuă a calității vieții**.

Obiectivul general ADIZMO

marchează conceptul de **dezvoltare durabilă a teritoriului metropolitan**, în perspectiva unui spațiu urbanistic comun, urmărind implementarea tuturor principiilor necesare asigurării unei coeziuni teritoriale bine încheiate.

Obiectivele specifice ADIZMO

stabilite de comun acord de către membrii asociației și de alinierea Zonei Metropolitane Oradea la standardele economice și sociale euro-atlantice, în consens cu cele naționale, de instaurare în teritoriul metropolitan a unui climat de piață aliniat procedurilor competiționale internaționale și, nu în ultimul rând, de creștere a coeziunii economice și sociale la nivelul zonei.

Între principalele direcții de activitate a ADIZMO regăsim elemente legate de promovarea unei strategii coerente de dezvoltare durabilă, de aplicare de politici publice care să permită o creștere continuă de valoare adăugată, de atragere, facilitare și sprijinire a investițiilor directe, de elaborare și implementare de proiecte cu impact major pentru sustenabilitatea zonei, la care se adaugă o serie de considerente care fac trimitere către viabilizarea unei poziții de policentru transfrontalier major.

În ceea ce privește principalii factori ce influențează traiectoria de dezvoltare a Zonei Metropolitane Oradea și în speță și a Comunei Borș, aceștia sunt de ordin **politic, economic, socio-cultural și tehnologic**.

Descentralizarea serviciilor publice presupune nu numai transferul de autoritate și responsabilități de la nivelul administrației publice centrale la cel al administrației publice locale cât și transferul surselor de finanțare aferente, în vederea asigurării bunei funcționări a serviciilor respective.

În plus, posibilitatea actualizării organizării administrative a României poate conduce la o creștere a importanței pe care o vor avea zonele metropolitane, cu efecte benefice și asupra membrilor acestora, ca atare și asupra Comunei Borș.

În egală măsură, reforma permanent necesară a administrației publice reprezintă un element cu implicații la fiecare nivel – național, regional, asupra județului Bihor, respectiv și asupra Comunei Borș.

Aderarea României la Uniunea Europeană este punctul de la care, la nivel național, a fost înregistrată o creștere economică ce poate fi caracterizată ca fiind spectaculoasă. Dar creșterea economică a României din perioada post-aderare a fost bazată preponderent pe consum și nu pe producție, ceea ce, în coordonate economice, înseamnă un impact major și cu o durată prelungită a crizei economice mondiale la nivel național, comparativ cu alte țări. Efectele crizei economice mondiale - creșterea ratei inflației, creșterea numărului de șomeri, scăderea numărului întreprinderilor active, diminuarea investițiilor etc, sunt astfel prezente cu un impact crescut la nivelul localităților mici din mediul rural.

Un alt factor economic important este reprezentat de nivelul fiscalității din România, în contextul în care există două categorii de obligații fiscale pe care întreprinderile trebuie să le respecte: obligațiile fiscale față de bugetul de stat și obligațiile fiscale față de bugetul local. Principalele obligații fiscale față de bugetul de stat - impozitul pe profit, impozitul pe venit, taxa pe valoare adăugată, accizele – au o influență semnificativă asupra dezvoltării socio-economice a județului Bihor. Este de asemenea de așteptat ca o creștere a fiscalității să ducă la o diminuare a numărului întreprinderilor active din județ, la o scădere a cifrei de afaceri a acestora și, în același timp, la o creștere a ratei șomajului. În egală măsură, situația macro-economică generală afectează veniturile bugetului de stat și - în consecință și sumele ce sunt alocate bugetelor locale și pentru finanțarea sau cofinanțarea unor programe și proiecte de dezvoltare a comunităților rurale.

Din punct de vedere al *contextului socio-cultural*, trebuie acordată o atenție specială către doi factori ce influențează dezvoltarea durabilă – atât a județului Bihor cât și a Comunei Borș și anume evoluția demografică și fenomenul migrației externe. În prezent, se prognozează că odată cu creșterea numărului de șomeri și cu reducerile de personal, numărul specialiștilor care vor pleca în străinătate va crește semnificativ. Aceasta va fi o problemă majoră și pentru județul Bihor întrucât este predictibil să se resimtă o lipsă a forței de muncă specializată. Efectele migrației de ordin social sunt: creșterea numărului familiilor monoparentale, creșterea abandonului școlar, creșterea delincvenței juvenile, creșterea ratei divorțialității etc.

Un alt sector al contextului socio - economic este legat de finanțare, cu preponderență cea alocată cercetării, nivelului de dotare tehnologică. Rata de înnoire a produselor tehnologice, tehnologia informației și comunicării, accesul la rețelele electronice de comunicare rapidă sunt factori ce influențează în mod fundamental dezvoltarea județului Bihor și ca atare și a Comunei Borș.

Tehnologia reprezintă un motor vital pentru toate sectoarele economice. Digitalizarea ca instrument al creșterii calității serviciilor publice este esențială. Contextul din mediul rural este din păcate inexplicabil de slab dezvoltat, dacă ar fi să luăm în considerare fie și numai numărul de calculatoare raportat pe cap de locuitor în datele statistice.

Dezvoltarea durabilă reprezintă forma de creștere care satisface nevoile societății în termeni de bunăstare pe termen scurt, mediu și lung și care vine în întâmpinarea nevoilor prezente, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. Cu alte cuvinte, o conciliere între mediul înconjurător și economie, ce reprezintă o cale de dezvoltare care susține progresul uman pentru întreaga planetă și pentru un viitor îndelungat, urmărind interacțiunea compatibilității a celor patru sisteme: economic, uman, ambiental și ecologic și simultaneitatea progresului în toate cele patru sisteme.

Contextul strict necesar unui astfel de demers îl reprezintă calitatea activității administrative, competența, asumarea responsabilității deciziilor, garantarea respectării legilor și asigurarea accesului cetățenilor la informațiile de interes public, cu alte cuvinte o **guvernare eficientă**.

Obiectivul general al **Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Comunei Borș** îl reprezintă creșterea standardului de viață prin valorificarea resurselor existente și promovarea potențialului unității teritorial-administrative.

În demersul de realizare a acestui obiectiv s-a pornit de la o analiză completă și realistă a situației existente la nivelul Comunei Borș, corelată cu analiza contextului de la nivelul Zonei Metropolitane Oradea, a județului Bihor, a Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest, precum și de la nivel național, identificând problemele existente și măsurile ce trebuie adoptate, urmate de conturarea proiectelor prioritare, bine structurate și cu un potențial real de implementare.

I.2 ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE

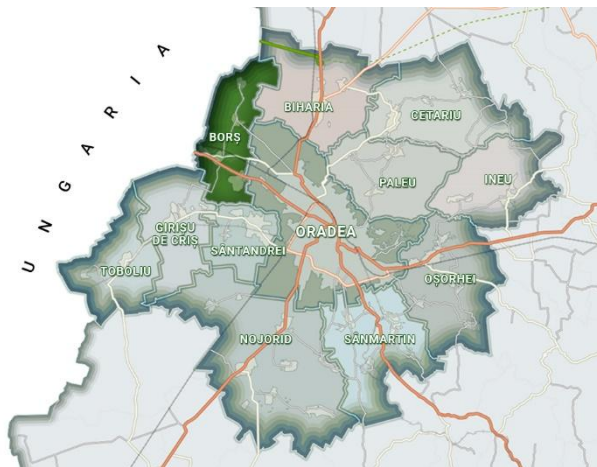
I. 2.1 CADRU GENERAL

SCURT ISTORIC

Primele mențiuni documentare despre Comuna Borș datează din secolul al XII-lea, prin menționarea tribului Borș care a trăit pe teritoriul actual al comunei. În evoluția istorică a comunei se înscriu mai multe etape precum perioada în care teritoriul a aparținut domeniului bisericesc al Episcopului Oradei (secolul XIV) sau perioada în care așezarea a fost distrusă în totalitate în timpul dominației otomane. O dezvoltare mai accentuată s-a petrecut la mijlocul secolului al XVI-lea, iar mai apoi la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, când au fost construite mai multe clădiri publice printre care și sediul vechi al Consiliului Popular Comunal.

AȘEZARE GEOGRAFICĂ

Comuna Borș este amplasată în nord-vestul județului Bihor - și al Zonei Metropolitane Oradea, în Regiunea de Dezvoltare Nord - Vest. Situată la 12 km de Municipiul Oradea, comuna Borș este localitate de frontieră între România și Ungaria. Se învecinează la est cu comuna Biharia și municipiul Oradea, la sud cu comuna Sântandrei, la vest cu comuna Girișu de Criș și Ungaria, iar la nord cu Ungaria.

ORGANIZARE ADMINISTRATIVĂ

Comuna Borș are în componență patru sate: Borș (reședință), Sântion, Santăul Mic și Santăul Mare. Din punct de vedere demografic, cele mai dezvoltate localități sunt Borș și Sântion, sate traversate de drumul european E60.

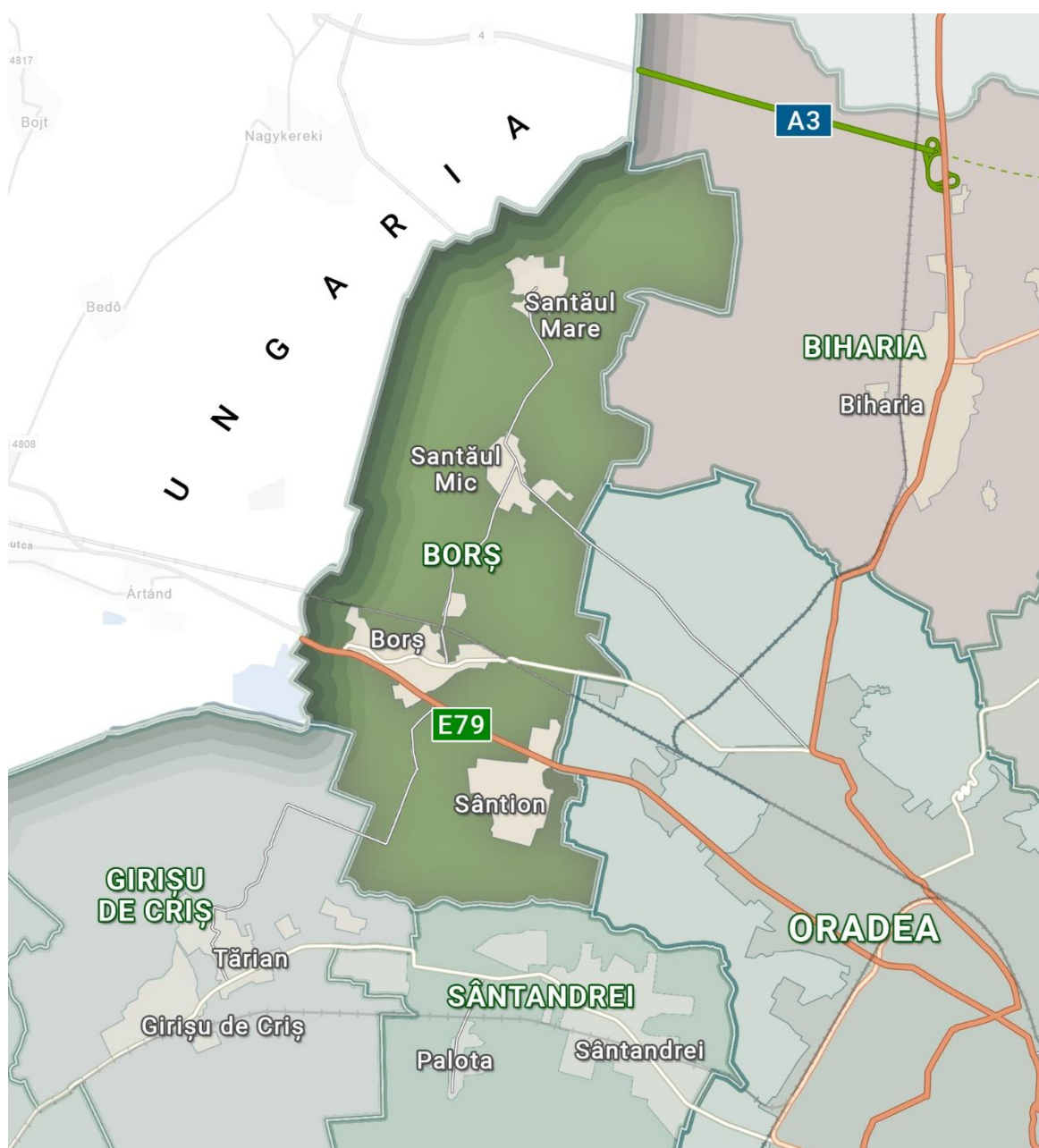
ACCESIBILITATE

Accesul în comuna Borș se poate realiza atât prin rețele rutiere, cât și prin rețeaua feroviară. În satele Sântion și Borș accesul poate fi realizat prin intermediul Drumului Național DN1 (E60), care face legătura dintre România și Ungaria, ducând spre Debrecen, Budapesta, Viena, Berlin, Paris etc. Totodată, o rută alternativă este DJ 190 care facilitează conexiunea

comunei Borș cu municipiul Oradea. Spre satul Santăul Mic și Santăul Mare accesul se realizează prin drumuri comunale. De asemenea, în nordul comunei trece și secțiunea de autostradă A3 dinspre Biharia spre Ungaria, care se conectează cu autostrada M4 din Ungaria la nivelul punctului de trecere a frontierei Borș 2. Accesul în comuna Borș se poate realiza și prin Magistrala Feroviară 300: București Nord - Brașov - Sighișoara - Teiuș - Războieni - Cluj Napoca - Oradea. În comuna Borș nu există însă stație CFR, motiv pentru care trebuie utilizate stațiile CFR din municipiul Oradea.

SUPRAFAȚA

Suprafața totală a comunei Borș este de 43,41 km², din care aproximativ 77% sunt terenuri agricole. Din suprafața totală a Zonei Metropolitane Oradea, comuna Borș ocupă o pondere de 5,76%, fiind una dintre localitățile cu suprafață redusă din cadrul Zonei Metropolitane Oradea.

RELIEF

Comuna Borș este situată în Câmpia Crișurilor, în zona joasă a acesteia. Câmpia joasă constituie rezultatul procesului de acumulare și de eroziune prin divagare a rețelelor hidrografice care coboară din regiunea mai înaltă a Județului Bihor, cu precădere a Crișului Repede. Râurile care drenează câmpia au alții puțin adânci și nu sunt însoțite de terase. Altitudinea medie în cadrul Câmpiei Crișurilor în zona joasă este de 110 m.

Clima comunei Borș se află sub influența circulației vestice ce transportă mase de aer oceanic, umede. Media anuală a temperaturii aerului are valori cuprinse între 10°-11°C, valori specifice zonei de câmpie. Cantitatea medie anuală de precipitații înregistrează valori de 550 - 650 mm/an. Vânturile cele mai frecvente sunt cele de sud, urmate cele vestice și cele din sectorul nordic.

RESURSE NATURALE

Comuna Borș se numără printre localitățile din județul Bihor care dispun de resurse de ape geotermale, alături de Municipiul Oradea, Orașul Săcuieni, Municipiul Marghita, Comuna Ciumeghiu, Municipiul Beiuș, Comuna Nojorid, Comuna Sânmartin, Comuna Girișu de Criș, Comuna Roșiori, Comuna Sântandrei și Comuna Toboliu. De asemenea, din terasele Crișului Repede se poate extrage nisip și pietriș.

În ceea ce privește fondul funciar, un procent de 79,31% din totalul suprafeței agricole din Comuna Borș este destinat terenurilor arabile, în timp ce pășunile și fânețele ocupă o pondere de 8,9%, respectiv de 11,23% din terenurile agricole.

Pe teritoriul Comunei Borș se află situl comunitar **Natura 2000 ROSCI0104 Lunca Inferioară a Crișului Repede**. Acesta se întinde și pe alte localități din vecinătate, respectiv în Comuna Sântandrei, Comuna Girișu de Criș și Municipiul Oradea. Situl este recunoscut pentru habitatul de Zăvoaie cu *Salix alba* și *Populus alba*, fiind format în proporție de 36% din râuri și lacuri, 26% culturi (teren arabil), 21% pășuni, 15% mlaștini și turbării și 2% alte terenuri arabile. Dintre cele mai importante specii de faună din cadrul Luncii Inferioare a Crișului Repede amintim: Buhaiul de baltă, Porcușorul de șes, Boarcă, Dunariță, Zvârlugă, Răspăr, Pietrar, Fusar mic, Petroc etc.

Un alt sit **Natura 2000 de pe teritoriul Comunei Borș este ROSCI0185**. Reprezentativ în cadrul acestui sit este habitatul de Păduri aluviale cu *Alnus glutinosa* și *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*). Habitatul este foarte bine reprezentat cu Anin negru, Țigănuș și Țipar. Tot aici a fost identificată Forfecuța bălții - specie din lista roșie (1994) și Buhaiul de baltă cu burta roșie.

RESURSE ANTROPICE

Din punct de vedere turistic în Comuna Borș se remarcă mai multe obiective istorice, precum: Situl arheologic de la Sântion, punct "Movila Mănăstirii", ruinele unei mănăstiri ce datează din 1215 - 1567 epoca medievală, dar și mai multe așezări ce datează din epoca bronzului și din secolul XVI epoca medievală.

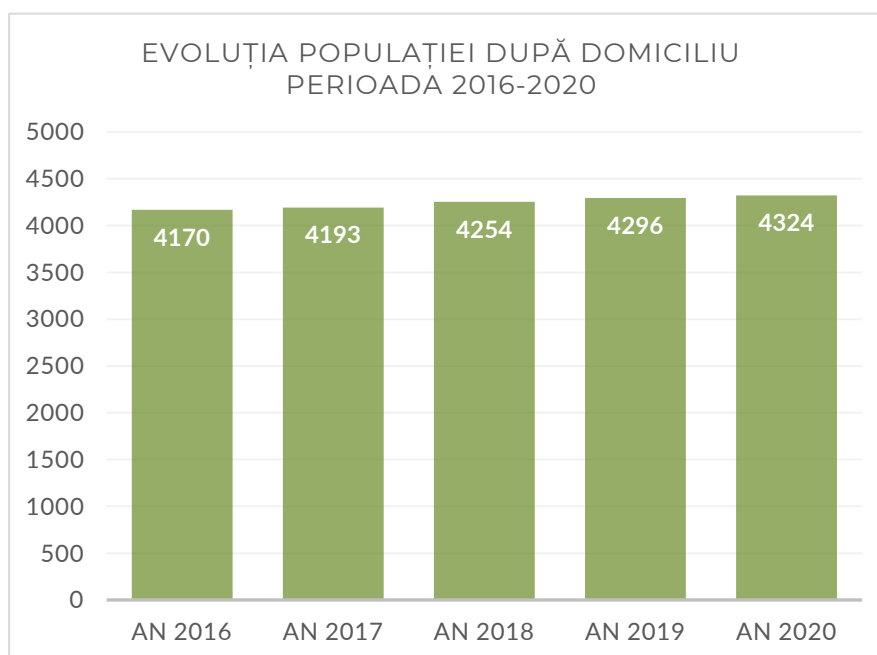
Comuna Borș dispune de avantajul deținerii celui mai frecventat punct de frontieră dintre România și Ungaria, ceea ce a contribuit semnificativ la dezvoltarea infrastructurii în localitate. Fiind localitate de frontieră, Comuna Borș a atras un număr mai ridicat de investitori străini.

I. 2.2 DEMOGRAFIE

EVOLUȚIA POPULAȚIEI

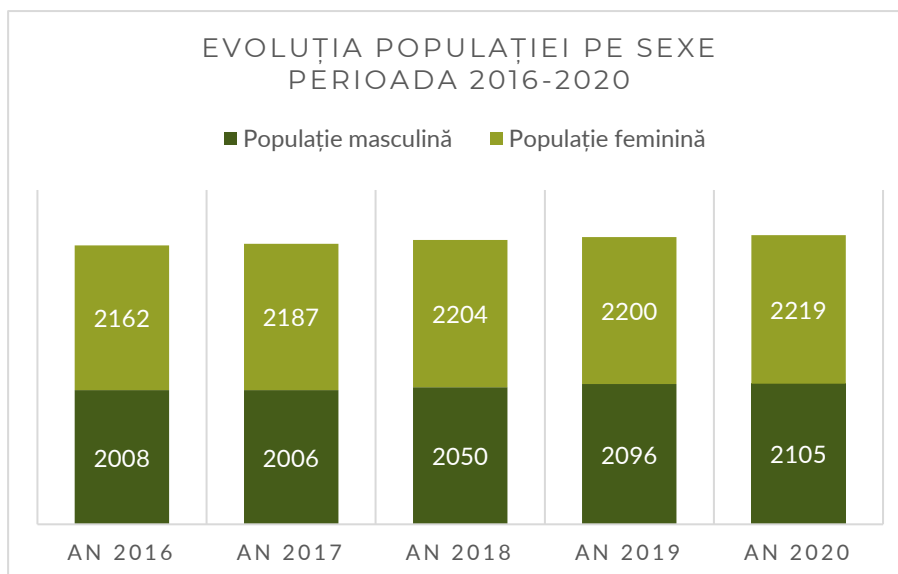
Conform Institutului Național de Statistică, populația stabilă a Comunei Borș după domiciliu, în anul 2020, este de 4.324 persoane, cu 3,7% mai mult decât cea din anul 2016.

Trendul demografic al ultimilor ani a fost unul ascendent, în intervalul 2016-2020, rata medie anuală de creștere fiind de 0,9%. Populația după domiciliu a comunei Borș reprezintă 1,5% din populația Zonei Metropolitane Oradea.

Comuna Borș face parte din localitățile Zonei Metropolitane Oradea în cadrul căreia ponderea persoanelor de sex feminin este superioară celei a persoanelor de sex masculin. Astfel, în anul 2020, 51,3% din populația cu domiciliu a localității este de sex feminin și 48,7% de sex masculin. Rata masculinității este de 91,84% (la 100 de persoane de sex feminin revin 91,84 persoane de sex masculin), în ușoară scădere față de anul 2013, când acest indicator avea valoarea de 92,82%.

Densitatea populației în Comuna Borș este de 99,60 locuitori/km², cu mult sub densitatea medie a populației în Zona Metropolitană Oradea (400 locuitori/km²). Aceasta din urmă este influențată însă de aglomerarea din Municipiul Oradea unde densitatea populației este de 1913 locuitori/km².

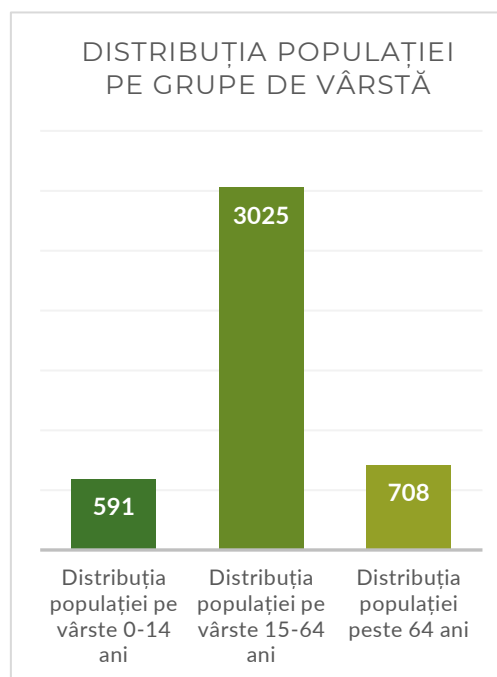
În ceea ce privește structura etnică a locuitorilor Comunei Borș, majoritatea sunt de etnie maghiară (85,88% în anul 2011). Conform Recensământului Populației și Locuințelor derulat în anul 2011, populația de etnie română ocupă o pondere de doar 11,18%. Alte etnii existente la nivel local sunt reprezentate de rromi (0,76%) și slovaci (0,18%). Comuna Borș este localitatea cu cea mai mare pondere a populației de etnie maghiară din Zona Metropolitană Oradea, fiind urmată de Comuna Cetariu (79,72%) și Comuna Biharia (80,26%).

Deși la nivelul Zonei Metropolitane Oradea majoritatea populației este de religie creștin-ortodoxă, distribuția populației din Comuna Borș pe confesiuni religioase este diferită. Astfel, datorită populației majoritar maghiare, principala confesiune religioasă din comună este cea reformată (69,97%). Populația de confesiune ortodoxă ocupă un procent de doar 8,84% din populația totală, romano-catolicii – 13,76%, penticostalii – 1,55%, bapțiștii – 1,4% și greco-catolicii – 0,79%.

Din totalul populației stabile a Comunei Borș în 2020 doar 13,66% sunt tineri (591 persoane), 69,95% din locuitori au vârsta cuprinsă între 15 – 64 ani (3.025) și 16,39% au peste 65 de ani (708). Astfel, ponderea vârstnicilor de la nivel local este mai mare decât cea de la nivelul Zonei Metropolitane Oradea (15,73%) dar mai mică decât cea înregistrată la nivelul județului Bihor (16,43%).

Durata medie a vieții în anul 2019 în județul Bihor era de 75,35 ani, cu diferențe de 6,8 ani între femeii (78,7 ani) și bărbații (71,9 ani). Durata medie a vieții la nivel județean a crescut cu 3,05 ani față de anul 2010, când aceasta atinge valoarea de 72,3 ani.

La nivelul județului nu se semnalează diferențe majore între durata medie a vieții pe medii de rezidență: 76,64 ani în mediul urban și 74,06 ani în mediul rural. Durata medie a vieții înregistrată în anul 2019 la nivel național a fost peste pragul județean, situându-se la vârsta de 75,99 ani.

INDICATORI STATISTICI DEMOGRAFICI

Comuna Borș este una dintre localitățile componente ale Zonei Metropolitane Oradea care se confruntă cu un grad avansat de îmbătrânire demografică.

Gradul de îmbătrânire demografică este de 1197,79‰, ceea ce înseamnă că la 1.000 tineri (0-14 ani) revin 1.197,79 vârstnici (65 ani și peste). Indicele de îmbătrânire demografică este superior valorii existente la nivelul Zonei Metropolitane Oradea (1.082‰) sau al județului Bihor (1.069‰).

În ceea ce privește rata de dependență demografică, în anul 2020, se înregistrează o valoare de 429,82‰, în creștere față de anul 2015, când acest indicator avea valoarea de 395,9‰. Astfel, la 1000 de persoane din categoria de vârstă 15-64 ani, reveneau 429,82 de persoane tinere și vârstnice.

Gradul de dependență demografică este inferior celui de la nivel metropolitan (434‰) și județean (465‰). Raportul de dependență al vârstnicilor (234,04‰) este cu aproximativ 17% mai mare decât cel al tinerilor (195,37 ‰).

MIȘCAREA NATURALĂ ȘI MIGRATORIE A POPULAȚIEI

Rata sporului natural din comuna Borș a fost negativă în perioada 2016-2019, având o medie de -5%. Pe de altă parte, cea mai scăzută valoare a ratei sporului natural a fost înregistrată în anul 2019 (-6,29%), când sporul natural a fost de -27 persoane.

În perioada 2015-2020, în comuna Borș nu a fost înregistrat niciun caz de mortalitate infantilă.

În ceea ce privește mișcarea migratorie, în comuna Borș avem un sold pozitiv al schimbărilor de domiciliu și al schimbărilor de reședință.

Astfel, în anul 2019 numărul stabilirilor cu domiciliu a fost cu 56 de persoane mai mare decât cel al plecărilor cu domiciliu, față de anul 2013 când acest număr a fost de 82 persoane.

De asemenea, în anul 2019, 49 persoane s-au stabilit cu reședința în comuna Borș, în timp ce 36 au plecat cu reședința în altă localitate.

I. 2.3 TERENURI ȘI LOCUINȚE

TERENURI

Comuna Borș se întinde pe o suprafață de 4.341 ha, reprezentând 5,8% din suprafața totală a Zonei Metropolitane și 0,6% din suprafața județului Bihor.

Cea mai mare parte a suprafeței comunei este ocupată de terenurile agricole (77,45% din suprafața totală) utilizate, în principal, pentru cultivarea porumbului, plantelor de nutreț, leguminoaselor de câmp și grâului.

LOCUINȚE

Fondul de locuințe din comuna Borș cuprindea - în anul 2019, 1.590 locuințe. Comparativ cu anul 2016, fondul de locuințe s-a majorat cu 48 de locuințe noi, ceea ce semnifică o creștere de 3,11%. În perioada 2016-2019, fondul de locuințe din mediul rural al Zonei Metropolitane Oradea a crescut cu 5,8% (1.278 locuințe), iar în mediul urban cu 3,5% (3.099 locuințe). Ritmul mediu anual de creștere a fondului de locuințe în perioada 2016-2019 a fost de 1,03%.

Suprafața locuibilă existentă la sfârșitul anului 2019 în comuna Borș a fost de 182.569 mp arie desfășurată, ceea ce reprezintă 3,2% din suprafața locuibilă totală existentă la nivelul Zonei Metropolitane Oradea. Față de anul 2015, suprafața locuibilă a crescut cu 217%, reprezentând în cifre absolute 125.002 mp. Așadar, la nivelul comunei suprafața medie locuibilă per locuință a ajuns la 114 mp în anul 2019, de la 51.01 mp în anul 2013 (+62.99 mp).

În acest context, suprafața medie locuibilă per locuință se situează cu mult peste cea de la nivel metropolitan (49,25 mp), respectiv de la nivel județean (46,82 mp). Suprafața medie locuibilă per persoană a crescut vertiginos în perioada 2015-2019, de la 19,33 mp (în anul 2016) până la 42,49 mp în anul 2019. Comparativ cu media înregistrată la nivelul Zonei Metropolitane Oradea, suprafața medie locuibilă per persoană înregistrată la nivelul Comunei Borș este cu 22 mp mai mare.

Numărul mediu de persoane ce revin unei locuințe în anul 2019 în Comuna Borș, este de 2,7 persoane/locuință, valoare mai mare decât cea înregistrată la nivelul Zonei Metropolitane Oradea (2,4 persoane / locuință) și decât cea de la nivelul județului Bihor (2,5 persoane / locuință). În perioada 2016-2019 la nivelul Comunei Borș au fost finalizate 30 de locuințe noi, reprezentând 0,13% din numărul total de locuințe finalizate la nivelul Zonei Metropolitane Oradea. În aceeași perioadă, au fost emise 431 de autorizații de construcție.

I. 2.4 CONDIȚII DE LOCUIRE

Rețea comercială

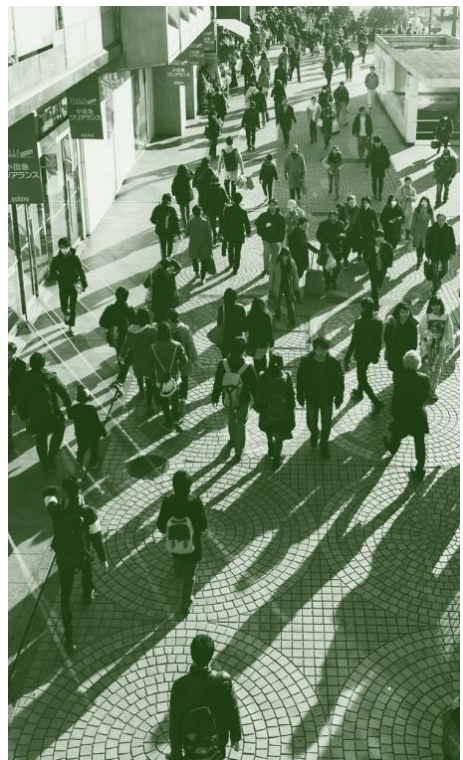
Locuitorii Comunei Borș pot cumpăra din magazinele comunei atât produse alimentare cât și nealimentare, dar își pot face cumpărăturile și din piețe, galerii comerciale și supermarketuri din Municipiul Oradea - HypermarketRemarkt, Mobexpert, Era Shopping Park, Carrefour, Momax, Dedeman, Metro, Lidl, Kaufland, Penny, Brico, LeroyMerlin, Auchan, Mega Image etc.

Rețea bancară.

Pentru servicii bancare locuitorii Comunei Borș folosesc sucursalele și agențiile principalelor bănci de pe piața națională din Municipiul Oradea: OTP Bank, Raiffeisen Bank, ING Bank, CEC, BCR, Banca Transilvania, BRD, Italo Romena etc.

Telecomunicații.

Companii private asigură accesul populației din Comuna Borș la servicii de telefonie fixă și mobilă, la internet și cablu TV. De asemenea, Poșta Română oferă servicii de corespondență și coletărie prin intermediul oficiului poștal din comună.

I. 2.5 INFRASTRUCTURĂ ȘI ECHIPAREA TERITORIULUI

ALIMENTAREA CU APĂ POTABILĂ

Lungimea rețelei de distribuție a apei potabile din Comuna Borș era - la sfârșitul anului 2019, de 42,8 km. Capacitatea instalațiilor de producție a apei potabile se ridică la 2.160 m³/zi. Cantitatea de apă potabilă distribuită pe parcursul anului 2019 a fost de 216.000 m³, din care 169.000 m³ au fost destinați consumatorilor casnici.

În ceea ce privește numărul de gospodării racordate la sistemul de furnizare a apei potabile, acesta este de 1.486, la un procent de 93,45% din numărul total de gospodării.

Consumul mediu anual de apă per locuitor în anul 2019 a fost de 50,59 m³, în scădere cu 3,11 m³ față de anul 2013, când se înregistra valoarea de 53,7 m³.

CANALIZARE ȘI EPURARE APE UZATE

La finalul anului 2019, lungimea rețelei de canalizare din Comuna Borș era de 52 km, reprezentând 6,44% din lungimea totală a rețelei de canalizare existentă la nivel metropolitan.

ALIMENTAREA CU GAZE NATURALE

Rețeaua de distribuție a gazelor naturale avea la sfârșitul anului 2019 o lungime de 34 km. În anul 2019 a fost distribuită consumatorilor din comună o cantitate totală de 535 mii mc de gaze naturale, din care aproximativ 50%, a fost distribuită consumatorilor casnici.

INFRASTRUCTURA RUTIERĂ

Comuna Borș este traversată de drumul european E60 și de drumul județean DJ190. Lungimea totală a drumurilor publice este de 44 km, din care 81,8% se află în administrarea autorității publice locale (36 km). Din lungimea totală a drumurilor comunale, conform datelor existente la Primăria Comunei Borș, 97,2% reprezintă drumuri asfaltate și 2,8% drumuri de piatră.

În ceea ce privește lungimea drumurilor agricole existente la nivelul comunei, aceasta este de 201 km. Lungimea pistelor de biciclete este de 4,9 km, în contextul în care necesarul de piste de biciclete ar fi de aproximativ 15 km.

I. 2.6 SERVICII PUBLICE

EDUCAȚIE

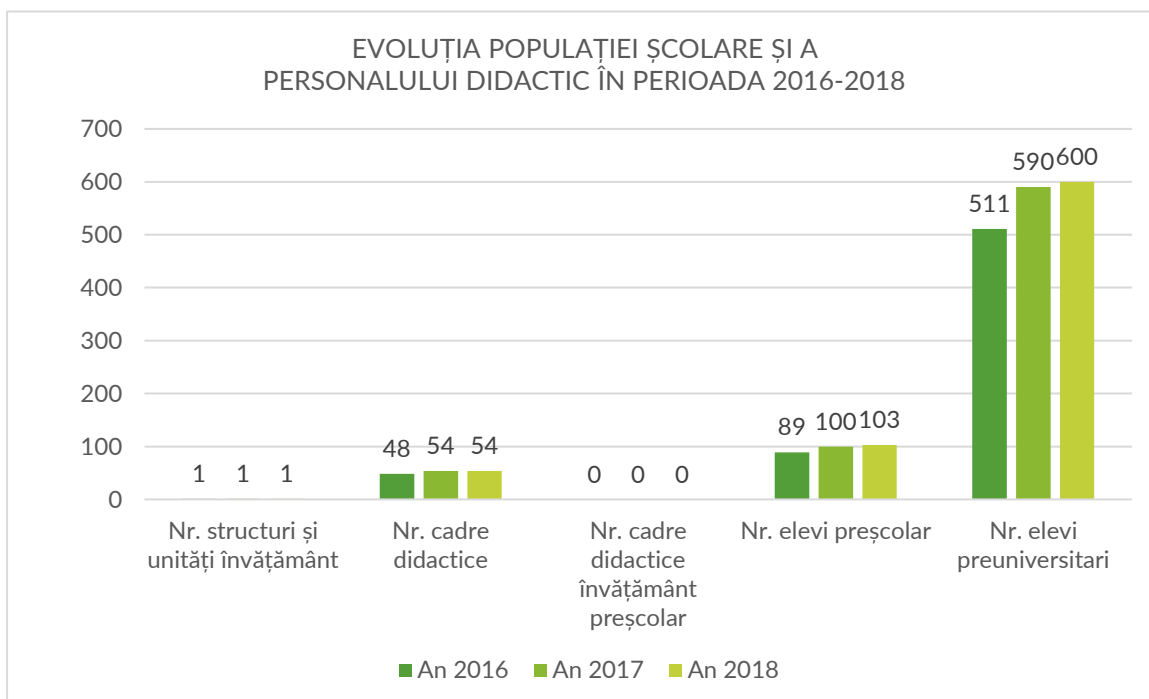
Unități de învățământ

În anul 2019, în Comuna Borș funcționa o unitate de învățământ preuniversitar (Liceul Tehnologic Agroindustrial "Tamási Áron" Borș). De asemenea, conform datelor Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, la nivel local mai funcționează 6 structuri de învățământ (fără personalitate juridică): 4 grădinițe cu program normal, o școală cu clasele I-IV și o școală cu clasele I-VIII.

Populația școlară

Populația școlară a Comunei Borș însuma în anul 2019 un număr de 566 elevi, dintre care 15,55% înscriși în învățământul preșcolar și 84,45% înscriși în învățământul preuniversitar (primar, gimnazial și liceal). Conform Institutului Național de Statistică, populația școlară din Comuna Borș reprezintă 1,17% din populația școlară de la nivelul ZMO.

În intervalul 2016-2018, ritmul mediu anual de creștere a populației școlare a fost de +8,4%, valoare superioară ritmului anual de creștere a populației școlare din Zona Metropolitană Oradea (+0,6%). Valoarea mai crescută a ritmului mediu anual de creștere din Comuna Borș este susținută de creșterea numărului de elevi înscriși în învățământul preuniversitar.

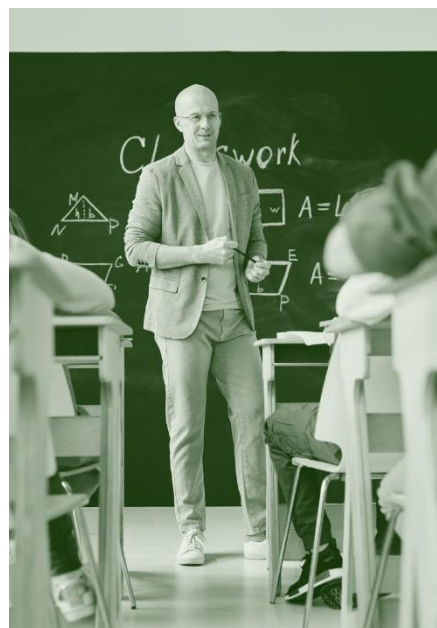

Cadrele didactice

Sistemul educațional din Comuna Borș este deservit de un număr de 54 cadre didactice, repartizate astfel: 8 cadre didactice în învățământul preșcolar (14,81%) și 46 cadre didactice în învățământul preuniversitar (85,19%).

Conform Institutului Național de Statistică, numărul cadrelor didactice din Comuna Borș reprezintă 11,46% din cadrele didactice din mediul rural al Zonei Metropolitane Oradea. În perioada 2016-2018, numărul cadrelor didactice din Comuna Borș a crescut cu 12,5%, de la 48 la 54 de cadre didactice.

Numărul mediu de elevi/cadru didactic în Comuna Borș este de 13 elevi, valoare inferioară mediei de elevi/cadru didactic de la nivelul Zonei Metropolitane Oradea (14,19 elevi/cadru didactic).

Infrastructură și dotări educaționale

Unitățile de învățământ din Comuna Borș cuprind 44 de săli de clasă (reprezentând 2% din sălile de clasă din Zona Metropolitană Oradea), 14 laboratoare școlare, 2 terenuri de sport și 51 PC-uri (aproximativ 15% din numărul total de PC-uri din mediul rural al ZMO).

În general, numărul de elevi raportat la infrastructura școlară în Comuna Borș se situează sub valoarea înregistrată la nivel metropolitan în ceea ce privește următorii indicatori: număr de elevi/sală de clasă (12,86 elevi/sală de clasă în Comuna Borș și 27,35 elevi/sală de clasă în ZMO), număr de elevi/teren de sport (351,5 elevi/teren de sport în Comuna Borș) și 800 elevi/teren de sport în ZMO).

CULTURĂ

În localitățile rurale ale Zonei Metropolitane Oradea infrastructura culturală este formată în principal din cămine culturale și biblioteci. În Comuna Borș funcționează 4 cămine culturale. Căminul Cultural din satul Borș cuprinde o sală cu o capacitate de 450 de locuri, mai multe săli mici, o sală pentru cinematograful și una pentru biblioteca comunală. De asemenea, în comuna Borș funcționează 3 biblioteci.

La nivel local există mai multe monumente istorice, precum Situl arheologic de la Sântion, punct "Movila Mănăstirii", ruinele unei mănăstiri ce datează din 1215 - 1567 epoca medievală, un cimitir din secolul XI - XIII, dar și mai multe așezări din epoca bronzului și din secolul XVI epoca medievală.

În ceea ce privește manifestările culturale, în Comuna Borș au loc anual mai multe evenimente culturale cu specific local. În perioada septembrie - octombrie se organizează *Balul strugurilor*, iar în lunile martie și aprilie au loc diverse activități cu ocazia *Zilei Apei și a Pământului*. De asemenea, cu ocazia *Zilei Comunei* - serbată la sfârșitul lunii iulie - Comuna Borș găzduiește mai multe manifestări speciale. Alte manifestări culturale din Comuna Borș sunt: *Zilele Sportului*, *Balul carnavalului* (coordonat de Organizația Femeilor Reformate), spectacole de teatru etc.

În comuna Borș activează două formații de dans de amatori: formația de dans popular „Galagonya” în satul Borș și formația de majorete „Margareta” din Sântion.

Comuna Borș este membră a Asociației Localităților de Frontieră Bihor de Dezvoltare a Teritoriilor, alături de alte 58 localități din partea de nord-vest a României (printre care și comuna Biharia, Cetariu sau Girișu de Criș). Această asociație activează atât pentru dezvoltarea economică precum și pentru dezvoltarea culturală a teritoriului situat de-a lungul frontierei, în parteneriat cu partea ungară.

SĂNĂTATE

Unități sanitare și personal medical - conform Institutului Național de Statistică, în Comuna Borș funcționau în anul 2018 un număr de 2 cabinete medicale de familie, 1 cabinet stomatologic și 2 farmacii și puncte farmaceutice. Astfel, infrastructura medicală este destul de slab dezvoltată, pentru investigații de specialitate populația fiind nevoită să meargă în Municipiul Oradea.

În ceea ce privește numărul de cabinete medicale de familie și farmacii raportate la 10.000 de locuitori, valorile înregistrate la nivelul Comunei Borș se situează sub media calculată la nivel metropolitan. Astfel, la 10.000 de locuitori revin 4,70 cabinete medicale de familie, în timp ce media la nivelul ZMO este de 5,60 cabinete medicale de familie. În ceea ce privește numărul de farmacii și puncte farmaceutice, la 10.000 de locuitori revin 4,69 farmacii sau puncte farmaceutice - spre comparație, numărul mediu de farmacii din ZMO este de 11,81.

Locuitorii din Comuna Borș apelează, pe baza trimerilor de la medicul primar sau în regim de urgență, la serviciile medicale oferite de unitățile specializate din Municipiul Oradea:

- Spitalul Clinic Municipal Dr. Gavril Curteanu Oradea - asigură spitalizarea copiilor și adulților cu afecțiuni medicale sau chirurgicale în următoarele secții: Anestezie-Terapie Intensivă, Clinica Hematologie, Clinica de Chirurgie și Ortopedie Pediatrică, Clinica Medicina Internă, Clinica Nefrologie, Clinica Pediatrie, Clinica Neurologie, Clinica Recuperare Neurologică, Clinica Pneumologie-TBC, Compartiment Neurologie Pediatrică, Compartiment Psihiatrie Pediatrică, Compartiment Îngrijiri Paleative, Clinica Boli Infecțioase, iar din 2011, prin comasarea fostelor spitale specializate, secțiile de Neuropsihiatrie și de Pneumoftiziologie.
- Spitalul Clinic Județean de Urgență Oradea - reprezintă unitatea sanitară cea mai complexă a județului Bihor, asigurând asistența medicală de specialitate a peste 200.000 locuitori din Municipiul Oradea, respectiv a peste 600.000 locuitori ai județului - pentru unele specialități, îndeplinind totodată și funcția de spital de urgență. Are în structură 1007 paturi, acoperind 30 de specialități medicale deservite de 10 laboratoare și compartimente de investigații.
- Rețeaua privată de servicii medicale Pelican (spital, laborator, ambulatoriu, cabinete oftalmologice, ambulanță, farmacie, imagistică, cabinete stomatologice). Spitalul Pelican asigură consultații medicale, investigații de imagistică și laborator, serviciu de ambulanță și urgență 24/24 h. Specialitățile chirurgicale abordate cu succes (o medie de aproximativ 600 de intervenții/lună) sunt următoarele: ortopedie, urologie, chirurgie generală, gastroenterologie, oftalmologie, ORL, neurochirurgie. Pe lângă specialitățile chirurgicale, pacienții pot beneficia de tratamente și internări și pentru următoarele specialități medicale: gastroenterologie, cardiologie, medicină internă, neurologie și diabetologie. Spitalul Pelican este acreditat de MSP ca și spital clinic și are contract de prestări servicii pentru spitalizare cu CJASSBH.

ASISTENȚĂ SOCIALĂ

În anul 2019, în Comuna Borș erau înregistrați 1080 pensionari, un număr în creștere cu 5,77% față de anul 2015. În cadrul Primăriei Comunei Borș funcționează Compartimentul de Asistență Socială și Autoritate Tutelară, având 1 persoană angajată. Conform datelor existente la Primăria Comunei Borș, în prezent, la nivel local există 5 beneficiari de ajutor social, în scădere cu 44,44%, față de anul 2015.

SALUBRITATE

Cantitatea de deșeuri colectate la nivelul Comunei Borș este repartizată astfel:

Menajer: 1475,28 t	Carton: 291 t
Plastic: 188,97t	Ambalaje: 69,82 t

În ceea ce privește infrastructura de colectare, Comuna Borș dispune de 1450 containere de 120 l pentru plastic, 1238 de containere de 120 l pentru sticlă, 1238 containere de 120 l pentru carton, 1450 containere de 40 l pentru gunoi menajer și un număr de 1450 de containere de 10 l pentru material biodegradabil.

Conceput cu scopul de a alinia județul Bihor la standardele europene privind salubritatea, proiectul "*Sistem de management integrat al deșeurilor în județul Bihor*" (SMID) a reformat modul în care sunt gestionate deșeurile produse de locuitorii județului. Demarat în anul 2009, are menirea de a asigura colectarea deșeurilor menajere de la toți bihoreni și de a eficientiza colectarea separată a deșeurilor ce pot fi reciclate sau valorificate. Proiectul a fost finanțat din fonduri europene și se încadrează la categoria "*proiecte de tip major*", ceea ce înseamnă că a fost evaluat direct de către Comisia Europeană. Titlul proiectului este Consiliul Județean Bihor, iar beneficiare sunt toate unitățile administrativ-teritoriale de pe raza județului. Obiectivele proiectului: colectarea deșeurilor de la întreaga populație a județului; implementarea colectării separate a deșeurilor reciclabile atât în mediul urban, cât și în mediul rural; realizarea unui grad cât mai mare de valorificare a deșeurilor municipale și asigurarea îndeplinirii țintelor privind deșeurile de ambalaje; reducerea cantității de deșeuri biodegradabile la depozitare prin compostare și alte metode de tratare astfel încât să se asigure atingerea țintelor legislative; gestionarea corespunzătoare a fluxurilor speciale de deșeuri (deșeuri municipale periculoase, deșeuri voluminoase, deșeuri de echipamente electrice și electronice, nămoluri rezultate de la stațiile de epurare orășenești); colectarea și valorificarea potențialului util din deșeurile din construcții și demolări; închiderea depozitelor neconforme.

Proiectul "Sistem Integrat de Management al Deșeurilor" a prevăzut împărțirea județului în șapte zone, fiecare urmând să fie deservită de un operator de salubritate desemnat în urma unei licitații publice.

Zonele sunt compuse din următoarele unități administrativ-teritoriale:

1A

Oradea;

- 1B** | Biharia, Borș, Ceica, Cetariu, Copăcel, Drăgești, Girișu de Criș, Hidișelu de Sus, Holod, Ineu, Lăzăreni, Nojorid, Oșorhei, Paleu, Săcădat, Sânmartin, Sântandrei, Sârbi, Spinuș, Tileagd, Vârciorog, Husasău de Tinca, Gepiu, Sălard și Toboliu
- 2** | Aleșd, Aștileu, Aușeu, Borod, Bratca, Brusturi, Bulz, Lugașu de Jos, Măgești, Șinteu, Șuncuiuș, Țețchea, Vadu Crișului
- 3** | Salonta, Avram Iancu, Batăr, Cefa, Ciumeghiu, Cociuba Mare, Mădăras, Olcea, Tinca, Tulca, Sânnicolau Român
- 4** | Beiuș, Nucet, Ștei, Vașcău, Budureasa, Buntești, Căbești, Căpâlna, Cărpinet, Câmpani, Criștioru de Jos, Curățele, Dobrești, Drăgănești, Finiș, Lazuri de Beiuș, Lunca, Pietroasa, Pocola, Pomezau, Răbăgani, Remetea, Rieni, Roșia, Sâmbăta, Șoimi, Târcaia, Uileacu de Beiuș
- 5** | Marghița, Abram, Abrămuț, Boianu Mare, Balc, Buduslău, Chișlaz, Derna, Popești, Suplacu de Barcău, Tăuteu, Vișoara
- 6** | Săcuieni, Valea lui Mihai, Sâniob, Cherechiu, Curtuișeni, Diosig, Roșiori, Sălcea, Șimian, Tarcea, Tămășeu

SITUAȚII DE URGENȚĂ

În Comuna Borș nu funcționează nici o subunitate a Inspectoratului pentru Situații de Urgență „Crișana” al județului Bihor, cele mai apropiate detașamente fiind cele din Municipiul Oradea: Detașamentul 1 Pompieri Oradea, Detașamentul 2 Pompieri Oradea.

Pe lângă acestea, la nivelul Zonei Metropolitane Oradea mai funcționează și Garda de Intervenție 1 Mai.

În cadrul Detașamentului 1 Pompieri Oradea funcționează, începând cu anul 1993, Serviciul Mobil de Urgență Reanimare și Descarcerare (SMURD). Totodată, începând cu anul 2005 a fost înființată și o grupă de salvatori de la înec.

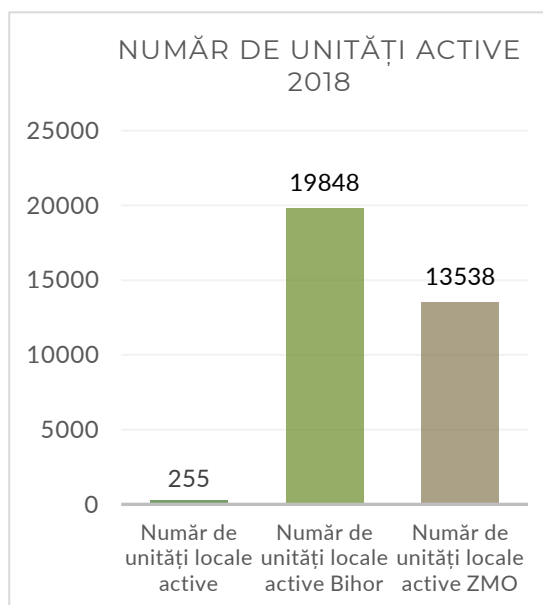
I. 2.7 DEZVOLTARE ECONOMICĂ

DEMOGRAFIA UNITĂȚILOR LOCALE ACTIVE

Numărul unităților locale active - în județul Bihor, în anul 2018 figurau 19.848 unități locale active, în creștere cu 18,4% față de anul 2013 și reprezentând 24,2% din unitățile locale active de la nivelul Regiunii Nord Vest, Bihorul fiind al doilea județ din regiune, după județul Cluj.

Din totalitatea unităților locale active din județul Bihor, 88,6% erau microîntreprinderi (0-9 salariați), 9,5% întreprinderi mici (10 - 49 salariați), 1,6% întreprinderi mijlocii (50 - 249 salariați) și 0,3% întreprinderi mari (250 salariați și peste).

În anul 2018, în Comuna Borș au fost active 255 de unități locale (în creștere cu 29,44% față de anul 2013), cifre ce reprezintă o pondere de 1,88% din unitățile locale active din Zona Metropolitană și 1,28% din unitățile locale active din județul Bihor.

Raportat la populația cu domiciliul în Comuna Borș, densitatea întreprinderilor este de 59,94 întreprinderi/1.000 locuitori, în creștere ușoară față de anul 2013, când se înregistra un număr de 48,73 întreprinderi/1.000 locuitori și reprezentând cea mai ridicată valoare de la nivelul Zonei Metropolitane, după Municipiul Oradea.

În anul 2018, densitatea întreprinderilor a fost de 48,76 întreprinderi/1.000 locuitori la nivel metropolitan și de 34,33 întreprinderi/1.000 locuitori în județul Bihor, valori superioare celor înregistrate la nivel regional (31,21‰) și național (28,11 întreprinderi la 1.000 locuitori).

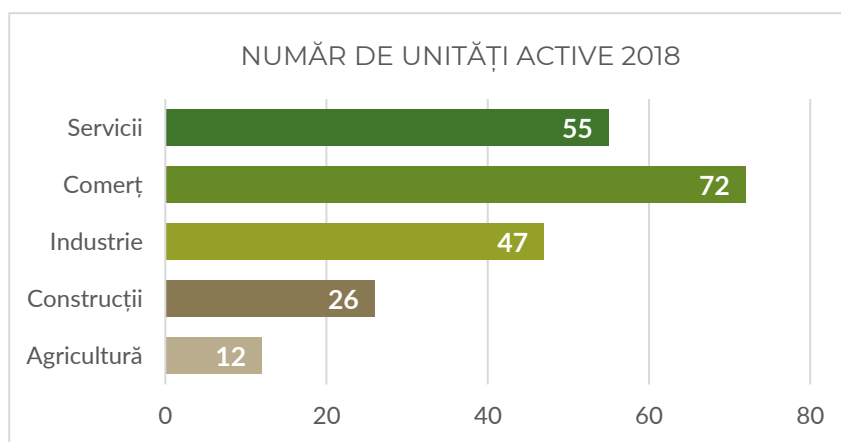
La nivelul Comunei Borș, cele mai multe unități locale active sunt concentrate în sectorul comerțului (28,23%), serviciilor (21,56%), industriei (18,43%) și al construcțiilor (10,19%).

Cifra de afaceri a unităților locale active - cifra de afaceri realizată în anul 2018 de către unitățile locale active din județul Bihor a fost de 39.681 milioane lei, înregistrându-se astfel o creștere accentuată față de anul 2013, când totaliza 26.834 milioane lei. În anul 2018, din cifra de afaceri realizată la nivel județului Bihor, 76,1% se datorează unităților locale active din Zona Metropolitană Oradea.

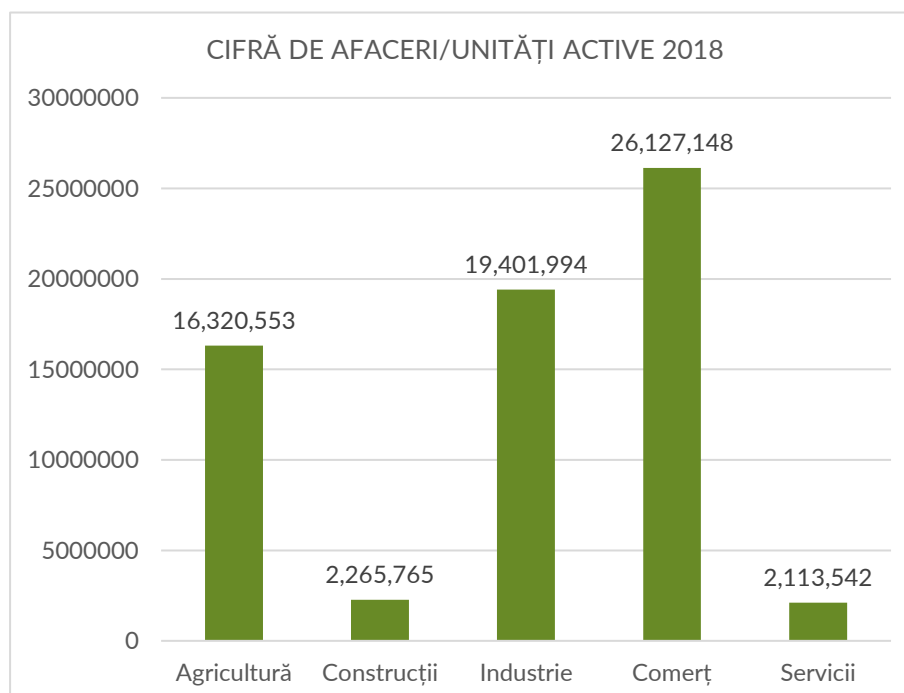
În același an, unitățile locale active din Comuna Borș au realizat 2.083 milioane lei, adică 6,89% din cifra de afaceri realizată la nivelul Zonei Metropolitane Oradea și 5,24% din cifra de afaceri realizată de unitățile locale active din județul Bihor.

Atât la nivelul Zonei Metropolitane Oradea cât și la nivel județean, regional și național, unitățile locale active din comerț realizează cea mai ridicată cifră de afaceri, urmate de cele din industrie.

La nivelul Comunei Borș activitatea industrială este mai intensă, unitățile locale active din acest sector realizând 73 % din cifra de afaceri totală înregistrată de unitățile locale active situate în această comună. Sectorul comerțului este cel de-al doilea sector economic, după cifra de afaceri obținută (cu o pondere de 14,69 %), acesta fiind urmat de sectorul de transport (cu 7,45%), sectorul construcțiilor (cu 1,77%), sectorul serviciilor (cu 1,79%) și sectorul agricol (cu o pondere de 1,05% din cifra de afaceri a unităților locale din comună).

Activitățile economice care au realizat cea mai însemnată cifră de afaceri la nivelul unităților locale active din Comuna Borș sunt cele de fabricare a calculatoarelor și a echipamentelor periferice (1.376 mil. lei), transporturi rutiere de marfuri și servicii de mutare (155 mil. lei), comerț (305 mil. lei), servicii (37,46 mil. lei) și construcții (26,19 mil. lei).

FORȚA DE MUNCĂ

Resursele de muncă - resursele de muncă din județul Bihor în anul 2018, erau de 357,5 mii persoane, în scădere față de anul 2013 când erau 375,9 mii persoane. Astfel, față de anul 2013 resursele de muncă de la nivelul județului au scăzut cu 5,14% (-18.4 mii persoane).

Populația ocupată civilă la nivelul anului 2018 era de 261,5 mii persoane, în scădere față de anul 2013 cu 1,9%, când se înregistra valoarea de 266,4 mii persoane. Populația ocupată civilă la nivelul județului Bihor a cunoscut o evoluție în creștere ușoară în perioada 2016 - 2018, de la 259,6 mii persoane în anul 2016, la 261,5 mii persoane în anul 2018.

Rata de ocupare a resurselor de muncă în 2018 pentru județul Bihor era de 73,1%, în creștere față de anul 2013, când era de 70,9%. Rata de ocupare a resurselor de muncă din județul Bihor este mai ridicată față de cea înregistrată la nivelul Regiunii Nord Vest (72,1%) și față de nivelul național (68,7%).

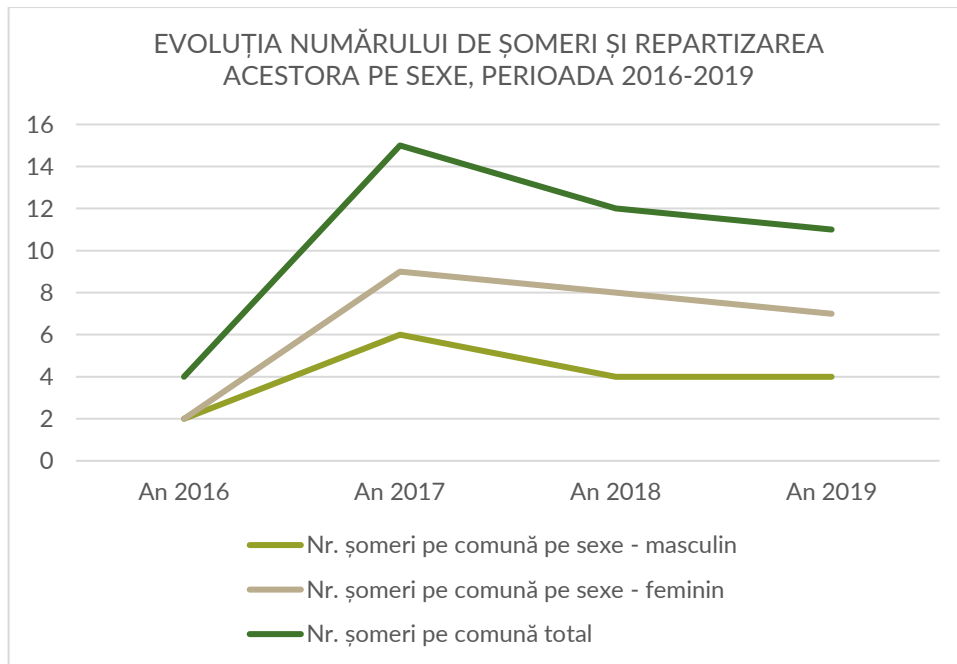
Salariați - numărul mediu al salariaților din Comuna Borș a fost de 4.575 în anul 2018, în creștere cu 253% față de anul 2013, când numărul de mediu al salariaților era de 1.294.

Comuna Borș are cel mai mare număr de salariați din cele 11 comune membre ale Zonei Metropolitane, reprezentând 4,15 % din totalul salariaților din Zona Metropolitană Oradea – inclusiv Municipiul Oradea.

Câștigul salarial mediu net lunar – în anul 2018, câștigul salarial mediu net lunar în județul Bihor a fost de 2.087 lei, ușor mai scăzut decât cel înregistrat la nivelul regiunii Nord Vest (2.419 lei) și față de cel de la nivel național (2.642 lei). Raportat la salariul mediu net de la nivel național cel înregistrat la nivelul județului Bihor reprezenta aproximativ 78,9%. Ca evoluție, se păstrează o tendință de accentuare a decalajelor dintre salariul mediu net lunar la nivelul județului Bihor și cel de la nivel regional și mai ales, de la nivel național.

Numărul șomerilor - la nivelul anului 2018 rata șomajului în județul Bihor a fost de 1,5% - în scădere față de anul 2016, când se înregistra o rată a șomajului de 3,7%. Acest indicator este inferior celui de la nivel regional (2,3%) și național (3,3%). De altfel, rata șomajului la nivelul județului Bihor înregistrează în ultimii ani valori semnificativ mai reduse decât cele de la nivel regional și de la nivel național.

La începutul anului 2020 în Comuna Borș erau înregistrați 11 șomeri, reprezentând 1,29% din șomerii din Zona Metropolitană Oradea. În comparație cu anul 2013, numărul șomerilor înregistrați în Comuna Borș a scăzut cu 78%. Din totalul șomerilor din Comuna Borș, 36,4% sunt de sex masculin și 63,6% sunt de sex feminin.

AGRICULTURĂ

Calitatea solurilor – solul este o materie complexă din punct de vedere al compoziției minerale, organice și organo-minerale, reprezentând sursa principală de aprovizionare a plantelor cu elemente nutritive și asigurând perpetuarea florei și faunei în numeroase lanțuri trofice. Este constituit din punct de vedere fizic din particule solide, apă și aer. Acestea, împreună cu depunerile de natură organică și anorganică pe sol, conduc la accelerarea proceselor fizico-chimice care au loc la nivelul solului în mod continuu.

Terenurile agricole ale județului Bihor sunt acoperite cu o varietate mare de tipuri de sol. Predomină solurile luvice și luvisolurile, reprezentând 105.602 Ha, adică o suprafață de 29,07%, urmând în ordine descrescătoare solurile brune eumezobazice, solurile aluviale, cele brune argiloiluviale, cernoziomurile etc. Cele mai mici suprafețe sunt reprezentate de planosoluri, reprezentând 390 Ha, solurile brun roșcate 320 Ha și solurile brun roșcate luvice 279 Ha.

Solurile din zona Metropolitană Oradea se înscriu în categoria solurilor cu clase de bonitate ridicate, fiind favorabile agriculturii.

Repartiția terenurilor agricole - cea mai mare parte a suprafeței comunei Borș este ocupată de terenurile agricole (79,31% din suprafața totală), utilizate în principal pentru cultivarea porumbului, grâului, leguminoaselor de câmp, plantelor de nutreț și cartofilor. Terenurile neagricole ocupă o suprafață de 899 ha, reprezentând 21,69% din totalul fondului funciar.

Județul Bihor se remarcă prin potențialul agricol, având o productivitate medie la hectar a principalelor culturi ridicată comparativ cu nivelul regional și național. De asemenea, Zona Metropolitană Oradea poate fi caracterizată de același potențial agricol.

Zootehnie - conform datelor existente, în comuna Borș la nivelul anului 2019 era înregistrat un efectiv de 8.571 de animale, cele mai relevante fiind păsările de curte (4.105), oile (3.620) și albinele (380 de familii).

Pomicultură - în Zona Metropolitană Oradea se regăsesc 39,7% din suprafețele cu livezi și pepiniere pomicole din județul Bihor. Din localitățile componente Zonei Metropolitane se disting municipiul Oradea și comuna Paleu, care dețin 96,8% din terenurile ocupate de livezi și pepiniere pomicole din arealul studiat. În județul Bihor, principalele livezi sunt cele de prune, mere, pere, piersici, nectarine, caise, vișine, zarzăre și nuci.

Piscicultura - Rețeaua hidrografică și condițiile climatice ale județului Bihor oferă posibilitatea dezvoltării sectorului piscicol. La nivelul comunei Borș există un număr de 5 amenajări piscicole, care se întind pe o suprafață de 310 hectare. Amenajările piscicole din zonă sunt populate în special cu crap, dar se mai găsesc caras, fitofag, novac, știucă și somn.

INDUSTRIE ȘI CONSTRUCȚII

Industrie - Poziția geografică favorabilă - pe granița de vest a țării, dezvoltarea industrială a zonei, o infrastructură bine dezvoltată precum și forța de muncă disponibilă și calificată în ramuri diverse, sunt atribute specifice județului Bihor. Principalele ramuri industriale ale județului Bihor sunt fabricarea componentelor electronice, industria extractivă și prelucrarea țiteiului, industria pielăriei și încălțăminteii, industria mobilei, industria chimică, industria confecțiilor, industria materialelor de construcții, industria construcțiilor, industria alimentară etc.

În anul 2018, în județul Bihor au fost înregistrate 2.288 unități locale active în industrie, în creștere față de anul 2013 când erau înregistrate 2.006 unități locale active în acest domeniu. Aceste întreprinderi realizau o cifră de afaceri de 12,061 mil. lei, în creștere cu 31,5% față de anul 2013. În același an, în Zona Metropolitană Oradea funcționau 63,3% din unitățile locale active la nivel de județ, totalizând 73,6% din cifra de afaceri județeană, la nivelul sectorului industrial.

Cele 47 de unități locale active din sectorul industrie din comuna Borș au realizat în anul 2018 o cifră de afaceri de 1.536 milioane lei, reprezentând 17,3 % din cifra de afaceri din sectorul industrial a unităților locale active din Zona Metropolitană Oradea, respectiv o pondere de 12,73% din cifra de afaceri generată de unitățile locale active din județul Bihor. În comuna Borș principala ramură industrială - după cifra de afaceri obținută, este fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice. Acestui domeniu i se datorează aproape 90% din cifra de afaceri din industrie în comuna Borș.

Construcții - sectorul de construcții este unul din sectoarele importante ale economiei județului Bihor, generând o cifră de afaceri de 2.121 milioane lei la nivelul anului 2018, în creștere cu 597 milioane lei față de anul 2010. În anul 2018, în sectorul de construcții au fost înregistrate 1.870 unități locale active în județul Bihor, în creștere cu 22,7% față de anul 2013. În Zona Metropolitană Oradea funcționau 64,01% din unitățile locale active din județ, realizând 80,7% din cifra de afaceri județeană în cadrul sectorului de construcții.

În Comuna Borș în anul 2018, conform datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, a fost înregistrat un număr de 26 de unități locale active în domeniul construcțiilor, generând o cifră totală de afaceri de 26,19 milioane de lei. În ceea ce privește activitatea de construcții, în perioada 2016 - 2019, a fost eliberat un număr de 431 de autorizații de construcție.

COMERȚ ȘI SERVICII

Comerț - Sectorul comerțului este cel mai important sector economic la nivelul județului, având o contribuție de 40,3% în cadrul cifrei totale de afaceri. În anul 2018 în sectorul de comerț au fost înregistrate 5.984 unități locale active (în creștere cu 140 de unități față de anul 2013), care au realizat o cifră de afaceri de 16.030 milioane lei. În Zona Metropolitană Oradea, unitățile locale active în domeniul comerțului au realizat 77,3% din cifra de afaceri la nivel județean.

În anul 2018, în comuna Borș erau înregistrate 72 unități locale active în comerț, reprezentând 1,76% din numărul total de unități locale active în comerț existente la nivelul Zonei Metropolitane Oradea. Acestea au realizat o cifră de afaceri de 306 mil. lei, adică 2,46% din Zona Metropolitană Oradea.

Servicii - În anul 2018 numărul unităților locale active din servicii la nivelul județului Bihor a fost de 6.096 unități, în scădere față de anul 2013, când se înregistra un număr de 6.748 unități, acestea realizând o cifră de afaceri de 10.144 milioane de lei. Astfel, comparativ cu anul 2013, se observă o creștere a cifrei de afaceri pentru unitățile locale active din servicii cu 50,33%. Unitățile locale active din sectorul serviciilor din Zona Metropolitană Oradea reprezintă 78,7% din numărul total de întreprinderi care activează în acest sector la nivelul județului Bihor, respectiv 28,22% din cifra de afaceri realizată la nivel județean.

În comuna Borș au fost înregistrate 55 de unități locale active în domeniul serviciilor, care reprezintă 1,14% din numărul total de unități locale active ce activează în sectorul serviciilor la nivelul Zonei Metropolitane Oradea, acestea realizând 0,36 % din cifra totală de afaceri realizată de unitățile locale active la nivelul Zonei Metropolitane Oradea. Principalele servicii la nivelul comunei Borș, după cifra de afaceri obținută în anul 2018, sunt cele aferente următoarelor grupe:

- Contractare, pe baze temporare, a personalului
- Hoteluri și alte facilități de cazare similare
- Activități de arhitectură, inginerie și servicii de consultanță tehnică legate de acestea
- Alte activități profesionale, științifice și tehnice
- Restaurante

I.2.8 STRUCTURI DE SPRIJIN AL MEDIULUI DE AFACERILOR

Camera de Comerț, Industrie și Agricultură

Bihor - este o organizație independentă, neguvernamentală, non-profit, ce sprijină înființarea și dezvoltarea afacerilor în județul Bihor, punând la dispoziția celor interesați o gamă largă de servicii specializate: asistență pentru înființarea unei afaceri și întocmirea documentației necesare; informații referitoare la surse de finanțare a afacerilor și la modul de accesare a acestora; întocmirea de planuri de afaceri, studii de piață, planuri de marketing, proiecte pentru obținerea de finanțări nerambursabile și rambursabile; promovarea potențialului economic al firmelor din județ pe piața națională și internațională; găsirea de parteneri de afaceri și medierea contactelor de afaceri; eliberarea de certificate de origine a mărfurilor, a certificatelor de forță majoră; eliberarea de recomandări și certificate de bonitate; consultanță de afaceri, financiar-contabilă, juridică; asistență juridică la încheierea și derularea contractelor comerciale; organizarea de târguri și expoziții, misiuni economice, parteneriate de afaceri, în țara și în străinătate; programe de pregătire profesională, programe de instruire în domeniul afacerilor, seminarii; acces la biblioteca instituției; arbitraj comercial; înscrierea gajurilor în arhiva electronică de garanții reale mobiliare.

Oficiul Registrului Comerțului Bihor - este instituția abilitată de lege să efectueze înregistrarea firmelor în județul Bihor. Pe lângă activitatea de înregistrare propriu-zisă, această instituție oferă și servicii de consiliere pentru înființarea unei afaceri, de întocmire a actelor necesare și reprezentare în fața instanțelor competente să autorizeze înființarea firmei, precum și de obținere a avizelor necesare desfășurării activității.

Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord Vest –

Biroul Județean Bihor - acționează în județul Bihor prin intermediul Biroului Județean, în scopul implementării la nivel local a politicii de dezvoltare regională. Agenția de Dezvoltare Regională Nord-Vest, organism executiv al Consiliului pentru Dezvoltare Regională, prin competențele sale de planificare strategică urmărește implementarea politicilor de coeziune economică și socială la nivelul regiunii, promovează și implementează programe de dezvoltare și asigură serviciile necesare comunităților și investitorilor pentru maximizarea beneficiilor economice și sociale la nivelul regiunii.

Agencia Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Bihor - oferă angajatorilor și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă servicii ce vizează măsuri pentru stimularea ocupării forței de muncă prin creșterea șanselor de ocupare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și măsuri pentru stimularea angajatorilor în vederea încadrării în muncă a șomerilor și crearea de noi locuri de muncă.

Federația Patronilor Bihor - este o organizație neguvernamentală, apolitică, non profit, înființată în anul 1991, cu statut și personalitate juridică proprie și cu scopul de sprijinire a inițiativei particulare și reprezentare a intereselor oamenilor de afaceri din județul Bihor. Federația Patronilor Bihor este cea mai veche organizație patronală județeană din țară. În vederea sprijinirii dezvoltării sectorului de afaceri, Federația Patronilor Bihor colaborează cu organizații similare din țară și din străinătate, precum și cu un număr însemnat de organizații și instituții finanțatoare.

Asociația Firmelor Bihorene - este o organizație patronală ce își propune să reprezinte în mod real cele peste 30.000 de societăți comerciale active din județul Bihor. La inițiativa înființării AFB au subscris, ca membri fondatori, managerii celor mai importante 50 de firme din județul Bihor. Printre obiectivele urmărite de AFB se numără:

- Dezvoltarea și promovarea culturii antreprenoriale
- Satisfacerea necesităților specifice activității societăților comerciale și a întreprinzătorilor independenți prin activități de reprezentare, asistență, consultanță și instruire
- Crearea unui mediu favorabil activităților economice private și stimulativ pentru investițiile autohtone și străine
- Sprijinirea consolidării și dezvoltării sectorului întreprinderilor mici și mijlocii
- Creșterea competitivității mediului de afaceri prin stimularea accesului la inovație și cercetare
- Dezvoltarea întreprinderilor private în concordanță cu principiile dezvoltării durabile
- Dezvoltarea capitalului uman în economie
- Modernizarea rolului autorităților administrației publice centrale și locale, în sensul orientării către organizații, firme și cetățeni și creșterii eficienței activității

Asociația pentru Promovarea Turismului din Oradea și Regiune

Are ca scop crearea unui cadru optim pentru susținerea învățământului profesional și a performanței în învățământul preuniversitar din județul Bihor, în mod specific pregătirea forței de muncă locale în conformitate cu cerințele mediului de afaceri, ale angajatorilor localizați cu precădere în Parcurile Industriale și în Municipiul Oradea. Misiunea asumată urmărește pregătirea elevilor capabili de performanță prin activități extrașcolare.

Școala profesională EuroBusiness Oradea

Are ca scop crearea unui cadru optim pentru susținerea învățământului profesional și a performanței în învățământul preuniversitar din județul Bihor, în mod specific pregătirea forței de muncă locale în conformitate cu cerințele mediului de afaceri, ale angajatorilor localizați cu precădere în Parcurile Industriale și în Municipiul Oradea. Misiunea asumată urmărește pregătirea elevilor capabili de performanță prin activități extrașcolare.

Parcul Industrial Borș

Parcul Industrial Borș este situat pe teritoriul Comunei Borș, pe o suprafață de 25 ha, la circa 2 km de punctul vamal Borș - cel mai important punct de trecere al frontierei romano-ungare și la o distanță de 16 km de Municipiul Oradea. De asemenea, datorită trecerii în imediata apropiere a căii ferate Cluj-Napoca – Oradea – Biharkerestes – Budapesta, transportul pe calea ferată este ușor accesibil.

Prin realizarea Parcului Industrial Borș s-a urmărit dezvoltarea economică a zonei limitrofe și atragerea de investitori români și străini. Parcul industrial este administrat de Consiliul Local Borș. Așezarea Parcului Industrial Borș este foarte favorabilă investitorilor prin amplasamentul sau. Parcul Industrial, în afara activităților industriale și industriei alimentare tradiționale, poate prelua și tehnologii moderne. Pregătirea profesională a forței de muncă, serviciile, dezvoltarea transporturilor, cu programe bine corelate, toate deservesc interesele investitorilor din parcul industrial.

Suprafața ocupată de agenții economici a crescut în perioada 2015 - 2019 cu 79,63%, de la 8,25 ha la 14,82 ha. În ceea ce privește numărul de întreprinderi, acesta a crescut în aceeași perioadă cu un procent de 61,9%. Principalele domenii economice reprezentate de firmele care își derulează activitatea în cadrul Parcului Industrial Borș sunt microelectronica, mecatronica, transport, servicii.

1.2.9 CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU ȘI SURSE DE POLUARE

Calitatea aerului

În județul Bihor monitorizarea calității aerului se realizează cu 4 stații automate astfel:

- **Stația BH1** (stație urbană-FU) - amplasată în Oradea la sediul APM Bihor, bd. Dacia nr.25/A, cu următorii parametri monitorizați: CO, SO₂, NO, NO₂, NO_x, O₃, PM₁₀ și PM_{2,5} (nefelometric și gravimetric), BTX (benzen, toluen, xilen), parametrii meteo;
- **Stația BH2** (stație industrială-SI) – amplasată în Oradea în curtea Școlii Generale din Episcopia Bihor, str. Matei Corvin, nr.106/A, cu următorii parametri monitorizați: CO, SO₂, NO, NO₂, NO_x, O₃, PM₁₀ (nefelometric și gravimetric), parametrii meteo;
- **Stația BH3** (stație de trafic-ST) – amplasată în Oradea în cartierul Nufărul, lângă McDonalds-drive in, cu următorii parametri monitorizați: CO, SO₂, NO, NO₂, NO_x, O₃, PM₁₀ (nefelometric), BTX (benzen, toluen, xilen), parametrii meteo;
- **Stația BH4** (stație industrială-SI) – amplasată în localitatea Țețchea, zona Aleșd, cu următorii parametri monitorizați: CO, SO₂, NO, NO₂, NO_x, O₃, PM₁₀ (nefelometric și gravimetric), parametrii meteo.

La nivelul Comunei Borș calitatea aerului este bună, neexistând surse majore de poluare a aerului în zonă. Sursele de poluare evidențiate sunt traficul rutier pe drumul european E60 și poluarea generată pe platformele industriale ale Comunei și ale Municipiului Oradea.

Calitatea apelor

Cel mai important râu care străbate extremitatea sudică a comunei este Crișul Repede. Acesta izvorește de la o altitudine de 710 m, în apropiere de localitatea Izvorul Crișului, dintr-o zonă deluroasă de pe marginea nordică a depresiunii Huedinului. Malul drept al Crișului Repede este îndiguit în aval de Oradea pe o lungime de 23,6 km. După ce trece de localitatea Oradea - aflându-se în zona de câmpie, cursul râului este lent. Un alt curs de apă este pârâul Crișul Mic care curge pe teritoriul satului Santăul Mare. Acest pârâu nu seacă niciodată, fiind alimentat de un izvor artezian și de mai multe izvoare de terasă, debitele minime fiind în jurul de 1,5 l/sec. Are albia puțin dezvoltată și foarte meandrată, năpădită de vegetație acvatică.

Între satele Borș și Santăul Mic există două bălți formate în vechile balastiere. Aceste bălți au adâncimi considerabile, pătrunzând în pânza freatică, suprafața lor totală fiind de 62 ha. În perioada anilor 1958 - 1960 în hotarul comunei au fost executate lucrări de desecări, realizate în scopul de a reda agriculturii terenurile mlăștinoase și neproductive. Cu ocazia executării acestor lucrări de desecări s-au creat două canale artificiale, fiecare cu o lungime de câte 2-2,5 km.

Crișul Repede reprezintă un corp de apă puternic modificat și a fost monitorizat în 3 secțiuni pe teritoriul Zonei Metropolitane Oradea, pe o lungime de 34,27 km. După grupele de indicatori - cum ar fi regim de oxigen, salinitate și poluanți toxici, indicatori chimici relevanți respectiv indicatori biologici, calitatea apei se încadrează în categoria de potențial ecologic bun.

Principalele surse de poluare ale apelor de suprafață și subterane de la nivelul comunei sunt reprezentate de utilizarea îngrășămintelor chimice în agricultură.

Administrația Bazinală de Apă Crișuri Oradea administrează apele aflate pe teritoriul bazinului hidrografic "Crișuri" din domeniul public și infrastructura sistemului de gospodărire a apelor formată din lacuri de acumulare, diguri de apărare împotriva inundațiilor, canale, derivații inter-bazinale, prize de apă și alte lucrări specifice, precum și infrastructura sistemelor de veghe hidrologică, hidrogeologică și de monitorizare a calității resurselor de apă aflate în patrimoniul său, în scopul cunoașterii și gestionării resurselor de apă de suprafață și subterane.

Conform datelor existente, în cursul anului 2013, la nivelul județului Bihor s-au prelevat probe de apă din 9 foraje: Biharia F1, Oradea F6-P13, Oradea F7-P14, Oradea Nord FIAD, Oradea Est FIAD, Girișu de Criș F1, Sântandrei FIMA, Sântandrei FIMA, Nojorid FIMA. Evaluarea stării chimice a fost stabilită după indicatorii din Ordinul 137/2009.

În 21 de foraje au fost înregistrate valori medii depășite față de valoarea prag și a rezultat o stare chimică slabă după următorii indicatori: NO₃, NO₂, NH₄, PO₄, SO₄, Pb și As.

În cazul acviferului freatic, cu nivel liber, s-au efectuat foraje și determinări în urma cărora au fost înregistrate valori medii depășite față de valoarea prag și a rezultat stare chimică slabă la următorii indicatori: Nitriți (NO₃), Sulfați (SO₄). Indicatorul Nitriți (NO₃) a fost depășit la forajele din Biharia, Girișu de Criș și Oradea. Indicatorul Sulfați (SO₄) a fost depășit la forajele din Oradea. În cazul acviferului de adâncime cu nivel sub presiune, în forajul Oradea Est FIAD s-au înregistrat depășiri la indicatorii cloruri și amoniu.

Calitatea solurilor

Solul reprezintă împreună cu ceilalți factori de mediu – mediul de viață pentru plante, animale și om, iar pentru agricultură - principalul mijloc de producție. La nivelul Comunei Borș se regăsesc terenuri afectate de nitrați din activități agricole care sunt monitorizate sub aspectul calității solului și măsurilor agropedoameliorative de către instituțiile competente - Direcția Agricolă și pentru Dezvoltare Rurală Bihor și O.S.P.A Bihor.

Depozitul ecologic județean din Municipiul Oradea administrat de Eco Bihor SRL Oradea - din strada Matei Corvin, are două celule cu capacitatea de stocare epuizată, copertate cu sol vegetal pentru îmbunătățirea parametrilor de mediu și suprafață aproximativă de 3,8 ha. Se depozitează în celula II B în prezent. Celula II A este în curs de tasare & compactare. Suprafața totală destinată gestionării deșeurilor este de 36 ha. Capacitatea totală prevăzută pentru depozitare este de 4.500.000 tone.

Conform inventarierii realizate de Agenția pentru Protecția Mediului Bihor, la nivelul anului 2018 în Zona Metropolitană Oradea au fost identificate 3 situri potențial contaminate (contaminate istoric), rezultate în urma activităților industriale sunt:

- SC Cemtrade SA - platforma industrială Oradea, Șoseaua Borșului - 0,22 ha;
- SC Sinteza SA - platforma industrială Oradea, Șoseaua Borșului, nr.35 - 17 ha;
- SC Termoelectrica SA – platforma industrială Oradea, strada Ogorului, nr. 2 - 141 ha.

PROTECȚIA NATURII ȘI BIODIVERSITATEA

Principalele presiuni antropice ce se exercită asupra biodiversității sunt reprezentate de:

- schimbarea modului de folosință al terenurilor
- defrișări
- agricultura intensivă
- turismul necontrolat
- supraexploatarea unor specii de plante și animale
- incendiile sau alte accidente ecologice
- fragmentarea habitatelor
- poluarea
- exploatarea resurselor
- amplasarea de construcții în zone protejate

În județul Bihor au fost desemnate 30 de Situri Natura 2000, grupate astfel:

- Număr SCI: 24
- Număr SPA: 6
- Numărul de SCI-uri care se suprapun peste arii naturale protejate de interes național: 17
- Numărul de SPA-uri care se suprapun peste arii naturale protejate de interes național: 3

Pe teritoriul administrativ al Comunei Borș, conform Ordinului nr. 1.964 din 13 decembrie 2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România, se află următoarele arii protejate:

- *ROSCI0185 Păduricea de la Santău* – reprezentând 3% din teritoriul administrativ al comunei Borș
- *ROSCI0104 Lunca Inferioară a Crișului Repede* - reprezentând 1% din teritoriul administrativ al comunei Borș

I. 2.10 ANALIZA SWOT

Orice comunitate are nevoie să asimileze și să promoveze o viziune strategică în ceea ce privește dezvoltarea sa în viitor. Lipsa unei asemenea viziuni duce la o activitate administrativă nestructurată, în cadrul căreia se pot rata oportunități și se consumă irațional resurse prețioase. Experiența internațională a arătat că proiectele și programele operaționale funcționează cel mai bine atunci când fac parte dintr-un cadru coerent și când există o coordonare la nivel strategic.

Pentru a avea certitudinea că politicile și programele existente corespund necesităților de dezvoltare a Comunei Borș, în cadrul limitărilor impuse de resursele locale disponibile și pentru accesarea fondurilor prin care Uniunea Europeană susține politica de dezvoltare regională și rurală, este imperios necesară elaborarea strategiei de dezvoltare durabilă pentru perioada 2021 - 2027. Primul pas întreprins în acest demers a constat în evaluarea situației curente a comunei din perspectiva domeniilor cheie, evaluare ce a permis analiza în detaliu a aspectelor pozitive și negative și care a avut ca scop atât formularea obiectivelor strategice de dezvoltare a Comunei Borș pe termen lung, cât și stabilirea principalelor proiecte necesare pentru a atinge obiectivele stabilite. Apoi, s-a folosit analiza SWOT ca și instrument managerial, pentru evaluarea și prezentarea sintetică a celor mai importante aspecte ce vor afecta, într-un mod sau altul, evoluția viitoare a Comunei Borș.

Analiza SWOT este o metodologie de analiză a unui proiect. Numele este descriptiv: Strengths (puncte tari) Weaknesses (puncte slabe) Opportunities (oportunitati) Threats (riscuri, amenințări). Problemele cheie au fost identificate pe baza concluziilor analizei situației existente și prezentate în cadrul unei matrici, sub forma punctelor slabe, punctelor tari, oportunităților și amenințărilor.

Punctele tari se referă la mediul intern și reprezintă resursele și capacitățile de care comunitatea dispune și care sunt superioare celor deținute de alte comunități similare.

Punctele slabe se referă la mediul intern și reprezintă resursele și capacitățile insuficiente sau de o calitate inferioară celor deținute de alte comunități similare.

Oportunitățile se referă la mediul extern și reprezintă suma evoluțiilor favorabile ale mediului de ansamblu al țării, ce poate îmbrăca forme extrem de diferite plecând de la schimbările legislative, accesarea de fonduri europene și posibilitatea oferită comunității de a se dezvolta într-o formă superioară pe ansamblu sau pe domenii de interes.

Amenințările se referă la mediul extern și reprezintă evoluții defavorabile ale acestuia primate în ansamblu, ce pot îmbrăca forme extrem de diferite, plecând de la schimbările de mentalitate, lacunele legislative și evoluțiile economice negative sau instabile ce afectează capacitatea comunității de a atinge obiectivele strategice pe care și le-a propus.

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> Densitatea populației pe km² este mai ridicată decât cea de la nivelul județului Bihor; 	<ul style="list-style-type: none"> Distribuția ușor dezechilibrată a populației pe sexe;
<ul style="list-style-type: none"> Trendul ascendent al populației cu domiciliu în comună în perioada 2016-2020; 	<ul style="list-style-type: none"> Nivelul ridicat de îmbătrânire a populației;
<ul style="list-style-type: none"> Rata de dependență demografică se menține sub nivelele de referință - metropolitan, județean, regional și național; 	<ul style="list-style-type: none"> Valoare negativă a ratei sporului natural al populației în perioada 2016 - 2019;
<ul style="list-style-type: none"> Nici un caz de mortalitate infantilă la nivel local în ultimii ani; 	<ul style="list-style-type: none"> Creșterea ratei de dependență demografică;
<ul style="list-style-type: none"> Soldul pozitiv al schimbărilor de domiciliu și al schimbărilor de reședință; 	<ul style="list-style-type: none"> Raportul de dependență al vârstnicilor (234,04‰) este cu aproximativ 17% mai mare decât cel al tinerilor (195,37 ‰);
<ul style="list-style-type: none"> Creșterea fondului de locuințe de la nivel local în perioada 2016 - 2019; 	<ul style="list-style-type: none"> Valoarea mai scăzută a suprafeței medii locuibile pe cap de locuitor față de nivelele zonal, regional și național;
<ul style="list-style-type: none"> Creșterea ușoară a numărului de locuințe terminate în perioada 2016 - 2019; 	<ul style="list-style-type: none"> Lipsa unei săli de gimnastică în unitățile școlare din comună;
<ul style="list-style-type: none"> Valoarea mai ridicată a suprafeței medii locuibile pe locuință decât la nivel metropolitan, județean și național; 	<ul style="list-style-type: none"> Insuficiența laboratoarelor școlare și slaba dotare a acestora în raport cu populația școlară;
<ul style="list-style-type: none"> Gradul ridicat de racordare a gospodăriilor la rețeaua de furnizare a apei potabile și canalizării; 	<ul style="list-style-type: none"> Promovabilitatea scăzută la examenul de bacalaureat din anul 2019;
<ul style="list-style-type: none"> Rețea dezvoltată de distribuție a gazelor naturale; 	<ul style="list-style-type: none"> Numărul scăzut de volume existente în Biblioteca Comunală, în raport cu volumul demografic;
<ul style="list-style-type: none"> Rețeaua de infrastructură rutieră bine dezvoltată; 	<ul style="list-style-type: none"> Promovare scăzută a patrimoniului cultural local;
<ul style="list-style-type: none"> Existența Liceului Tehnologic Agroindustrial "Tamași Aron", singura unitate de învățământ liceal din mediul rural al ZMO; 	<ul style="list-style-type: none"> Infrastructura sanitară slab dezvoltată - numărul de cabinete medicale de familie și de cabinete stomatologice se situează sub media înregistrată la nivel metropolitan;

<ul style="list-style-type: none"> • Evoluția pozitivă a populației școlare în ultimii ani; 	<ul style="list-style-type: none"> • Insuficiența personalului medical - în special medici de familie, stomatologi și personal mediu sanitar;
<ul style="list-style-type: none"> • Media scăzută a numărului de elevi / cadru didactic, în comparație cu valorile înregistrate la nivelele zonal, județean și național; 	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa structurilor asociative care să furnizeze servicii sociale;
<ul style="list-style-type: none"> • Creșterea numărului de cadre didactice față de anii anteriori; 	<ul style="list-style-type: none"> • Cantitatea ridicată de deșeuri colectate pe cap de locuitor în Borș, față de media de la nivel zonal;
<ul style="list-style-type: none"> • Numărul mare de cămine cultural - câte o instituție în fiecare sat component; 	<ul style="list-style-type: none"> • Receptivitatea scăzută a populației cu privire la colectarea selectivă a deșeurilor;
<ul style="list-style-type: none"> • Existența unor obiective culturale de importanță deosebită - situri arheologice, așezări, monumente istorice etc; 	<ul style="list-style-type: none"> • Recuperarea materială și energetică redusă a deșeurilor, principala modalitate de eliminare a acestora fiind depozitarea;
<ul style="list-style-type: none"> • Organizarea periodică a unor evenimente precum: Balul strugurilor, Zilele Comunei, Zilele Sportului, Balul Carnavalului etc; 	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa grupurilor de producători agricoli;
<ul style="list-style-type: none"> • Eterogenitatea etnică a populației din comună, care a menținut o cultură locală cu tradiții remarcate la nivel transfrontalier; 	<ul style="list-style-type: none"> • Riscul ridicat de poluare din cauza dezvoltării activităților industriale la nivel local;
<ul style="list-style-type: none"> • Funcționarea Compartimentului de Asistență Socială și Autoritate Tutelară, în cadrul Primăriei Comunei Borș; 	<ul style="list-style-type: none"> • Slaba conștientizare a populației și agenților economici privind managementul ariilor protejate;
<ul style="list-style-type: none"> • Existența infrastructurii necesare în vederea colectării selective a deșeurilor; 	<ul style="list-style-type: none"> • Resurse umane și financiare scăzute pentru managementul ariilor protejate;
<ul style="list-style-type: none"> • Existența unui serviciu integrat de transport public operat pe relația Comuna Borș - Municipiul Oradea; 	<ul style="list-style-type: none"> • Slaba dezvoltare a spiritului antreprenorial;
<ul style="list-style-type: none"> • Amplasarea comunei la o distanță de 8 km față de Municipiul Oradea, în apropiere de mai multe capitale europene și în vecinătatea nodului rutier care permite conectarea Autostrăzii A3 cu Autostrada M4 din Ungaria; 	<ul style="list-style-type: none"> • Poluarea cauzată de traficul rutier de pe drumul european E60;
<ul style="list-style-type: none"> • Accesul facil al investitorilor atât prin intermediul căilor rutiere, cât și prin intermediul Aeroportului Internațional Oradea; 	
<ul style="list-style-type: none"> • Densitatea întreprinderilor din Comuna Borș - peste media înregistrată în localitățile rurale ale zonei; 	
<ul style="list-style-type: none"> • Diversitatea economică destul de ridicată la nivelul comunei; 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ponderea destul de ridicată a unităților economice cu participare străină la capital; 	

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
- Finalizarea Autostrăzii Transilvania, ce are traseul prin nordul Comunei Biharia, la circa 13 km de comuna Borș;	- Migrarea populației în străinătate pe fondul lipsei oportunităților de angajare, al nivelului redus al puterii de cumpărare;
- Construirea drumului de legătură Oradea (Calea Sântandreiului - Autostrada A3) ce va permite conectarea comunei la rețeaua europeană de transport și va atrage noi investiții în zonă;	- Îmbătrânirea populației pe fondul scăderii numărului de nou născuți;
- Construirea drumului expres Arad - Oradea, care va trece prin partea de est a satului Sântion și va realiza conexiunea zonei urbane funcționale Oradea cu magistrala de transport Coridorul IV Transeuropean;	- Apariția unor hazarde naturale (inundații) sau pandemii, care pot afecta viața locuitorilor;
- Sprijinirea gradului de incluziune socială la nivel local prin diferite instrumente publice (ajutoare pentru copii, vouchere de rechizite, transport școlar, programe de tip after-school, terenuri pentru construcția de locuințe pentru tineri, burse locuri de muncă);	- Reducerea volumului de investiții publice și a activităților economice în contextul pandemiei COVID-19;
- Atragerea de noi investiții la nivelul comunei în vederea creării unor locuri de muncă va permite atragerea de noi rezidenți în comună;	- Reducerea veniturilor populației, ca urmare a pandemiei COVID-19;
- Accesarea programelor de finanțare nerambursabile în vederea implementării unor investiții în domeniul extinderii rețelelor de apă, canalizare și epurare a apelor uzate, modernizării infrastructurii rutiere, eficienței energetice, amenajării de piste ciclabile la nivelul comunei, dezvoltării serviciului de transport public, creșterii gradului de incluziune și demnitate socială;	- Reducerea capacității autorităților publice locale în implementarea proiectelor de dezvoltare a infrastructurii;
- Posibilitatea preluării și adaptării modelelor de bună practică din țările Uniunii Europene cu privire la dezvoltarea durabilă a comunităților locale;	- Depopularea spațiului rural în lipsa intervențiilor prompte de susținere a natalității, de atragere a tinerilor și familiilor din mediul urban, de atragere de noi investiții;
- Programele de reabilitare termică a clădirilor ce pot duce la o îmbunătățire a aspectului general al comunei, pe lângă considerentele de mediu care impun astfel de acțiuni;	- Prolungirea pandemiei poate conduce la falimentarea unităților locale active de tip microîntreprinderi și chiar a celor medii;
- Dezvoltarea de locuințe sociale;	- Migrația forței de muncă calificată în afara județului și în afara granițelor țării;
- Existența terenurilor neexploatate în prezent, dar care ar fi oportune pentru desfășurarea unor investiții;	- Lipsa interesului tinerilor pentru menținerea tradițiilor și obiceiurilor din comună;

- Dezvoltarea infrastructurii culturale (înființarea unui muzeu al satului);	- Dispariția meșterilor și creatorilor populari pe fondul posibilități reduse de valorificare a produselor create;
- Multiplicarea numărului de evenimente și de acțiuni de promovare a patrimoniului natural și cultural al comunei;	- Migrarea cadrelor medicale în străinătate;
- Construirea de locuințe pentru tineri, pentru atragerea de specialiști în comună - sau pentru atragerea de medici;	- Efectele negative ale accentuării fenomenului de îmbătrânire și îmbolnăvire a populației;
- Implementarea unor campanii de educare a populației în domeniul prevenției sănătății;	- Creșterea poluării și riscului de accidente din cauza intensificării circulației rutiere în condițiile în care nu se implementează măsurile care prevăd reducerea și fluidizarea traficului;
- Dezvoltarea voluntariatului și a spiritului civic;	- Dezvoltarea nesustenabilă a sectorului industrial, ce poate avea consecințe asupra calității mediului.
- Promovarea facilităților pentru mediul economic ce angajează persoane din grupurile vulnerabile în vederea integrării acestora în societate;	-
- Implementarea de campanii de conștientizare a populației privind beneficiile colectării selective a deșeurilor;	-
- Achiziționarea de mijloace de transport public slab poluante;	-
- Valorificarea potențialului de dezvoltare logistică a comunei, ca urmare a poziționării la granița României cu Ungaria;	-
- Dezvoltarea conectivității județului cu alte mari orașe/regiuni din Europa prin introducerea unor rute aeriene de pe Aeroportul Internațional Oradea;	-
- Creșterea nivelului salarial al populației din zonă, ca urmare a realizării marilor proiecte de infrastructură din această zonă: autostradă, drumuri expres, drum de legătură Oradea - Autostrada A3 etc.	-
- Posibilitatea obținerii de finanțări guvernamentale sau fonduri europene suplimentare pentru proiecte în domeniul mediului (Green Deal).	-

CAPITOLUL II – STRATEGIA DE DEZVOLTARE

II.1 VIZIUNE. MISIUNE. OBIECTIVE

VIZIUNE

Comuna Borș va deveni un exemplu de dezvoltare durabilă a unei comunități rurale în România. Dezvoltarea sustenabilă a sectoarelor industrial, agricol, a infrastructurii, valorificarea resurselor naturale și a potențialului turistic, vor oferi locuitorilor servicii publice de calitate și locuri de muncă bine remunerate.

Comuna Borș va deveni un centru industrial și logistic important și va avea o contribuție semnificativă la dezvoltarea socio-economică și culturală a întregii Zone Metropolitane Oradea.

MISIUNE

Misiunea Primăriei Comunei Borș constă în stimularea creșterii prosperității și a bunăstării cetățenilor, respectând trei principii importante ce conduc la dezvoltarea durabilă a comunității:

- Solidaritatea între generații
- Participarea publică la proiectele comunitare
- Prezervarea mediului înconjurător

OBIECTIVE

Obiectivul general al strategiei de dezvoltare durabilă a Comunei Borș îl reprezintă **creșterea standardului de viață prin valorificarea resurselor existente și promovarea potențialului unității teritorial – administrative.**

Obiective strategice

- dezvoltarea mediului de afaceri local prin creșterea competitivității economice, asigurarea unui mediu investițional propice și valorificarea într-un mod sustenabil a resurselor existente;
- valorificarea tradițiilor, obiceiurilor și îndeletnicirilor populației;
- creșterea gradului de atractivitate a comunei prin dezvoltarea/îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor publice;
- îmbunătățirea calității factorilor de mediu pentru asigurarea unui mediu sănătos de viață;
- îmbunătățirea incluziunii și a demnității sociale;
- dezvoltarea capacității administrative la nivelul instituțiilor publice și creșterea digitalizării serviciilor publice

II.2 PORTOFOLIU DE PROIECTE

A. LISTA PROIECTELOR REALIZATE / ÎN CURS DE REALIZARE ÎN PERIOADA 2015-2020

Domeniu	Titlu Proiect	Sursa de finanțare	Rezultate_Stadiu de implementare	Buget (mii lei)
INFRASTRUCTURĂ RUTIERĂ	Reabilitare trotuare și căi de acces în comuna Borș	Buget local	2,6 km	1.350
	Modernizarea infrastructurii rutiere în Comuna Borș	FEADR și Buget local	8,804 km	8.133
	Extindere drumuri agricole în Comuna Borș	Buget local	10,775 km	9.075
	Semaforizare 2 treceri de pietoni în Comuna Borș	Buget local	2 intersecții cu DN1 semaforizate	542
	Extindere rețea gaze naturale în comuna Borș	Buget local	Finalizat	83
MEDIU	Parc fotovoltaic - energie verde în Comuna Borș	POS	Finalizat	22.500
	Amenajare parc în Santăul Mare	PNDR + Buget local	Finalizat	509
	Amenajare parc în Sântion	Buget local	Finalizat	178
	Stație de epurare în Comuna Borș	PNDL	Finalizat	5.212
	Reabilitarea și modernizarea sistemelor de alimentare cu apă în satele Comunei Borș	PNDL	9,598 km În derulare	5.812
	Linie dehidratare nămol la stația de epurare - Parc Industrial Borș	Buget local	Finalizat	502
	Canalizare menajeră și stație de epurare în Santăul Mic și Santăul Mare	FEADR + Buget local	17,928 km finalizat	11.506

TURISM	Construirea unei piste de biciclete Oradea - Berettyoujfalu	Program HU-RO	Finalizat	2.171
	Îmbunătățirea rețelei de comunicație în regiunea Koros Sarret - Borș	Program HU-RO	Finalizat	523
	Elaborare Monografia Comunei Borș și documentație pentru demararea procedurii de declarare a Comunei Borș stațiune turistică	Buget local	În derulare	57
SOCIAL	Construire Centru de bătrâni Santăul Mare	FEADR+buget local	Finalizat	6.297
	Locuințe pentru specialiști (2 unități)	buget local	Finalizat	743
	Europa pentru cetățeni	ECAS + Buget local	Finalizat	73
	Amenajare mansardă în pod existent la Centrul de bătrâni Santăul Mare	Buget local	În derulare	2.554
	Mansardare clădire existentă și amenajare locuințe colective în Santăul Mic	Buget local	În derulare	2.019
EDUCAȚIE	Creșă cu o grupă mixtă de 20 de copii în comuna Borș	PNDR	Finalizat	893
	Extindere clădire Liceul Agroindustrial Tamasi Aron în comuna Borș	POR + Buget local	Finalizat	2.510
	Modernizarea grădiniței cu program prelungit Borsszem din comuna Borș	FEADR + Buget local	În derulare	1.989
SERVICII PUBLICE	Achiziționarea mijloc de transport ecologic	AFM + Buget local	Finalizat	164
	WIFI4EU	Voucher FE + Buget local	Finalizat	70
	Construire hală depozitare	Buget local	Finalizat	1.180

B. LISTA PROIECTELOR PRIORITARE PENTRU PERIOADA 2021-2027

Domeniu		Denumire Proiect	Sursa de finanțare	Buget estimat (mii lei)
INFRASTRUCTURĂ	1	Modernizarea drumurilor agricole de exploatare în Comuna Borș - 14,50 km	Buget local + Fonduri nerambursabile	4.187
	2	Amenajare trotuare în Sântion - 2,5 km	Buget local	2.375
	3	Amenajare trotuare în Borș - 2,5 km	Buget local	2.375
	4	Amenajare piste de biciclete de la Borș la Santăul Mare - 14,72 km	Buget local	1.450
	5	Reabilitare și extindere drumuri comunale - 10 km	Buget local	9.075
	6	Extindere rețea de distribuție gaze naturale - 200 m	Buget local + Fonduri nerambursabile	100
	7	Extinderea rețelei de alimentare cu apă - 5 km	Buget local	5.000
	8	Amenajare trotuare în Santăul Mare și Santăul Mic - 2 km	Buget local + Fonduri nerambursabile	1.900
	9	Extinderea rețelei de canalizare menajeră - 15 km	Buget local + Fonduri nerambursabile	1.500
	10	Reabilitarea și modernizarea conductelor de alimentare cu apă a străzilor din zona centrală și zona drumului național din comuna Borș - pe 5 străzi cu subtraversarea DN1	Buget local	1.619
MEDIU	11	Înlocuire sistem de încălzire la Liceul Agroindustrial Tamasi Aron din Borș - Utilizarea resurselor de apă geotermală pentru sistemul de încălzire de la Liceul Agroindustrial Tamasi Aron	Buget local	407
	12	Utilizare energie solară pentru asigurarea alimentării cu apă caldă menajeră la sala de sport Borș - Înlocuirea, completarea și implementarea sistemelor de alimentare cu apă caldă menajeră cu sisteme de panouri fotovoltaice - sala de sport Borș	AF Mediu	200
	13	Amenajare stație compost - Prelucrare 1000 tone /an reziduuri vegetale	Buget local	4.800
	14	Amenajare spații verzi în Comuna Borș, sat Borș	AF Mediu	977
	15	Amenajare spații verzi în comuna Borș, sat Santăul Mare	AF Mediu	565
	16	Dezvoltarea infrastructurii energetice sustenabile prin achiziția unei baterii de stocare a energiei regenerabile la centrul de îngrijire Bors.	Fonduri nerambursabile	250
	17	Amenajare puncte de colectare deșeuri vegetale în Comuna Borș - Amenajarea a 4 puncte de colectare deșeuri vegetale	Buget local	250

	18	Sistem de încălzire cu panouri solare sala de sport Borș - Utilizare energie solară	Buget local	947
TURISM	19	Complex termal Borș - Bază de tratament	FEADR + Buget local	53.759
	20	Construire centru de natație - Bazine de înot	FEADR + Buget local	6.250
	21	Extindere Hotel Iris - Sală de conferințe și centru SPA	Buget local + Fonduri nerambursabile	8.377
EDUCAȚIE ȘI CULTURĂ	22	Construire creșă în Sântion - Creșă pentru 30 de copii	Buget local	1.500
	23	Amenajare centre after-school în Borș și Sântion - spații pentru activitățile copiilor după orele școlare	Buget local	1.200
	24	Construire Centru cultural - spațiu pentru expunerea obiectelor tradiționale locale	Buget local	900
	25	Extinderea grădiniței din Sântion - marire capacitate	Buget local	480
	26	Construire teren de fotbal sintetic 100 x 40 m	Buget local	1.900
	27	Construire sală bowling - 10 piste	Buget local	2.950
	28	Sală de sport școala Borș	Buget local	2.500
	29	Sală de sport școala Sântion	Buget local	2.500
	30	Infiintare centru de instruire tip atelier in cadrul Liceului Agricol din Bors		
SOCIAL	31	Construire centru social cu cantină socială și pentru asistență de îngrijire la domiciliu - bucătărie și spații pentru asistenții sociali	Buget local	1.800
	32	Construire centru de permanență medicală la nivel local	Buget local	800
	33	Reabilitare & modernizare casa de cultură din Santăul Mic	buget local	500
	34	Asigurarea serviciilor sociale de tip familial destinate copiilor din sistemul de protecție specială - construire case pentru familii cu 4 până la 10 copii în plasament	Buget local + Fonduri nerambursabile	2.000
	35	Modernizarea infrastructurii centrului social de îngrijire a persoanelor vârstnice al comunei Borș, județul Bihor.	Fonduri nerambursabile	250
SERVICII PUBLICE	36	Extinderea sistemului de monitorizare video a spațiilor publice - creșterea siguranței cetățenilor	Buget local	1.500
	37	Construire locuințe pentru specialiști în Comuna Borș (2 Borș, 1 Sântion, 1 Santăul Mic și 1 Santăul Mare) - Amenajarea a 5 duplexuri pentru atragerea de specialiști / forță de muncă calificată în Comuna Borș	Buget local	4.878

II.3 PRINCIPALELE SURSE DE FINANȚARE NERAMBURSABILĂ DISPONIBILE PENTRU PERIOADA 2021-2027

Cadrul financiar multianual reprezintă un mecanism menit să asigure previzibilitatea cheltuielilor Uniunii Europene pe o perioadă de 7 ani și, în același timp, respectarea unei discipline bugetare stricte. Cadrul Financiar Multianual stabilește, de fapt, prioritățile politice pentru anii următori și reprezintă, prin urmare, atât un cadru politic, cât și unul bugetar. Cu alte cuvinte, *„În ce domenii ar trebui să investească Uniunea mai mult sau mai puțin în viitor?”*.

În acest sens, în vederea începerii fazei de structurare a priorităților și a bugetului total alocat pentru perioada 2021-2027, în luna mai 2018, Comisia Europeană a publicat propunerea privind pachetul legislativ privind Politica de Coeziune (PC) 2012-2027, care cuprinde:

- Regulamentul privind prevederile comune (CPR)
- Regulamentul privind Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul de coeziune (FC)
- Regulamentul privind cooperarea teritorială
- Regulamentul privind mecanismul de cooperare transfrontalieră
- Regulamentul privind „Fondul social european plus” (FSE+).

Astfel, Regulamentul privind prevederile comune conține un set unic de norme pentru 7 fonduri UE implementate în gestiune partajată, respectiv:

1. **Fondul european de dezvoltare regională**
2. **Fondul de coeziune**
3. **Fondul social european+**
4. **Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM)**
5. **Fondul pentru azil și migrație (FAMI)**
6. **Fondul pentru securitate internă (ISF) și**
7. **Instrumentul pentru frontiere externe și vize (IBMF)**

Plecând de la aceste propuneri, în urma diferitelor negocieri ce au avut loc în perioada 2018-2020, Consiliul European a convenit asupra **bugetului pe termen lung al Uniunii Europene pentru perioada 2021-2027, care va valora 1.074,3 miliarde EUR**. În acest sens, în perioada 2021-2027, politica de coeziune va susține, în special investițiile publice pentru obiectivele de tranziție ecologică și digitală.

Obiectivele de politică includ:

1. **O Europă mai inteligentă**, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii.
2. **O Europă mai verde**, fără emisii de carbon, punerea în aplicare a Acordului de la Paris și investiții în tranziția energetică, energia din surse regenerabile și combaterea schimbărilor climatice.
3. **O Europă conectată**, cu rețele strategice de transport și digitale.
4. **O Europă mai socială**, pentru realizarea pilonului european al drepturilor sociale și sprijinirea calității locurilor de muncă, a învățământului, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la sistemul de sănătate.
5. **O Europă mai apropiată de cetățenii săi**, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în UE.

Pentru a traduce obiectivele de politică în funcție de nevoile sale de dezvoltare, România a propus următoarele Programe Operaționale, la care se adaugă diverse alte programe de cooperare teritorială relevante:

I. Programe operaționale aferente implementării politicii de coeziune la nivel național:

1. Programul Operațional Tranziție Justă (POTJ)
2. Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD)
3. Programul Operațional Transport (POT)
4. Programului Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF)
5. Programul Operațional Sănătate (POS)
6. Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO)
7. Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS)
8. Programe Operaționale Regionale
9. Programul Operațional Asistență Tehnică

II. Alte programe de cooperare teritorială cu relevanță pentru Zona Metropolitană Oradea:

1. Interreg VI- România-Ungaria
2. Programul Transnațional Dunărea
3. Programul Interreg Europa 2021-2027
4. Programul URBACT IV
5. Programul Interact IV

6. Programul ESPON

II.4 MECANISMUL DE MONITORIZARE A IMPLEMENTĂRII STRATEGIEI

Mecanismul de monitorizare a implementării strategiei de dezvoltare durabilă pentru perioada 2021-2027 are drept scop atât aprecierea gradului de realizare a activităților propuse de document per ansamblu, cât și fundamentarea eventualelor revizuiți și modificări.

Monitorizarea implementării strategiei va fi realizată în permanență și va consta în verificarea implementării activităților și proiectelor realizate, corelarea rezultatelor obținute cu obiectivele propuse, actualizarea listelor de proiecte etc. Pe lângă evaluarea activității de implementare a strategiei, această activitate contribuie la o îmbunătățire a coordonării proiectelor realizate în profil teritorial.

Anual precum și la perioade mai mari de timp (3-5 ani), sau în cazul unor schimbări socio-economice sau administrative majore, se recomandă să se efectueze o revizuire a documentului strategic.

Orientativ, se recomandă o reactualizare a portofoliului de proiecte în anul 2022 (în momentul în care există informații complete cu privire la finanțările structurale disponibile pentru următoarea perioadă de programare).

SET DE INDICATORI

1. CONDIȚII DE LOCUIRE

1.A. Intensitatea de locuire

indicatori	modalitate de calcul
<i>Intensitatea de locuire</i>	=Suprafața intravilană / suprafața totală * 100; u.m.: %; sursa: INS, DJS;
<i>Densitatea urbană</i>	=Populația / suprafața intravilană; u.m.: locuitori/km ² ; sursa: INS, DJS;

1.B. Mediu

indicatori	modalitate de calcul
<i>Spații verzi pe cap de locuitor</i>	=Suprafața spațiilor verzi amenajate / populație totală; u.m.: m ² /locuitor; sursa: INS, DJS;

<i>Pondere spațiilor verzi din suprafața urbană totală</i>	=Suprafața spațiilor verzi amenajate / suprafața totală * 100; u.m.: %; sursa: INS, DJS;
1. C. Locuințe	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Gradul de solicitare a teritoriului pentru locuire</i>	=Suprafața locuințelor / suprafața intravilană *1000; u.m.: m ² / 1000 m ² ; sursa: INS, DJS;
<i>Densitatea locuințelor</i>	=Număr de locuințe / suprafața intravilană; u.m.: locuințe/km ² ; sursa: INS, DJS;
<i>Disponibilitatea locuințelor</i>	=Suprafața locuibilă existentă / populație totală; u.m.: m ² locuințe / locuitor; sursa: INS, DJS;
<i>Suprafața medie a unei locuințe</i>	= Suprafața locuibilă existentă / locuințe existente; u.m.: m ² ; sursa: INS, DJS;
<i>Număr mediu de camere al unei locuințe</i>	= Camere pentru locuit existente / locuințe existente; u.m.: camere; sursa: INS, DJS;
<i>Suprafața medie a unei camere pentru locuit</i>	= Suprafața locuibilă existentă / camere pentru locuit existente; u.m.: m ² ; sursa: INS, DJS;
2. INFRASTRUCTURĂ FIZICĂ	
2. A. Drumuri	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Densitatea străzilor</i>	=Lungimea străzilor / suprafața totală; u.m.: km drum/km ² ; sursa: INS, DJS;
<i>Gradul de modernizare a străzilor</i>	=Lungimea străzilor modernizate / lungimea totală a străzilor * 100; u.m.: %; sursa: INS, DJS;
2. B. Utilități	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Densitatea rețelei de distribuție a apei potabile</i>	=Lungimea rețelei de distribuție a apei / suprafața intravilană; u.m.: km rețea/km ² ; sursa: INS, DJS;
<i>Gradul de utilizare a capacității de producere a apei</i>	=Capacitatea totală de producere a apei / cantitatea de apă consumată * 100; u.m.: %; sursa: INS, DJS;
<i>Gradul de conectare la rețeaua de canalizare</i>	=Gospodării conectate / Numărul total de gospodării; u.m.: % sursa: INS, DJS;
3. DEMOGRAFIE ȘI FORȚĂ DE MUNCĂ	
3. A. Populație	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Densitatea populației</i>	=Populația totală / suprafața totală; u.m.: locuitori/km ² ; sursa: INS, DJS;
<i>Rata de dependență demografică</i>	=Numărul persoanelor în afara vârstei legale de muncă / Numărul persoanelor în vârstă legală de muncă * 1000; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
<i>Rata sporului natural</i>	=Soldul sporului natural / populație totală * 1000; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;

<i>Rata de fertilitate</i>	=Numărul nou-născuților vii / populație feminină în vârstă fertilă * 1000; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
<i>Rata sporului migrator intern</i>	=Soldul schimbărilor de domiciliu / populație totală * 1000; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
3. B. Forță de muncă	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Rata de ocupare a forței de muncă</i>	=Populația ocupată / resurse de muncă; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
<i>Rata de înlocuire a forței de munca</i>	=Numărul persoanelor sub vârsta legală de muncă (0-14 ani) / o treime din numărul persoanelor aflate în vârstă legală de muncă * 1000; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
4. NIVEL DE TRAI	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Durata medie a vieții</i>	=numărul total de om-ani trăiți de întreaga populație / numărul de supraviețuitori în vârstă de 0 ani; u.m.: ani; sursa: INS, DJS, pe baza tabelelor de mortalitate;
<i>Vârsta medie a soțiilor - feminin</i>	=suma căsătoriilor înregistrate pe fiecare vârstă ponderate cu vârstele pentru care s-au înregistrat căsătorii / suma totală a vârștelor anuale nupțiale; U.m.: ani; sursa: INS, DJS;
<i>Rata mortalității infantile</i>	=numărul deceselor infantile / numărul născuților vii * 1000; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
<i>Gradul de dotare cu autoturisme</i>	=numărul autoturismelor înmatriculate / populația totală * 100; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS, Politia Rutieră;
<i>Suprafața medie a unei locuințe terminate</i>	= Suprafața locuibilă a unei locuințe terminate / număr de locuințe terminate; u.m.: m ² ; sursa: INS, DJS;
<i>Consum casnic mediu lunar de apă</i>	=Cantitatea de apă potabilă distribuită lunar populației existente / populație totală; u.m.: m ³ / locuitor; sursa: INS, DJS;
<i>Gradul de acoperire cu abonamente TV</i>	=numărul abonamentelor TV / populația totală * 100; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
5. ECONOMIE	
5. A. Activitate economică generală	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Rezultatul financiar al mediului de afaceri</i>	=Cifra de afaceri a unităților locale / populația totală; u.m.: lei / locuitor; sursa: INS, DJS;
<i>Densitatea IMM</i>	Numărul total al IMM / populație totală * 1000; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
<i>Pondere sectorului privat în economia locală</i>	=Număr de salariați din sectorul privat / Număr total de salariați * 100; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
<i>Pondere populației ocupate în activități neagricole din totalul populației ocupate</i>	=Populație ocupată în activități neagricole / Populație ocupată * 100; u.m.: ‰; sursa: INS, DJS;
<i>Pondere consumului industrial de apă</i>	Consum industrial de apă / consum total de apă * 100; U.m. ‰; sursa: INS, DJS;
5. B. Construcții	

indicatori	modalitate de calcul
<i>Locuințe noi</i>	=Suprafața locuințelor pentru care s-a obținut autorizație de construcție / populația totală * 1000; u.m.: m ² /1000 loc; sursa: INS, DJS;
<i>Clădiri noi, altele decât locuințe</i>	=Suprafața clădirilor, altele decât locuințe, pentru care s-a obținut autorizație de construcție / populația totală * 1000; u.m.: m ² /1000 loc; sursa: INS, DJS;
5. C. Turism	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Mărimea medie a unei unități de cazare turistică</i>	=Capacitatea de cazare existentă / unități de cazare existente; u.m.: locuri; sursa: INS, DJS;
<i>Densitatea locurilor de cazare existente</i>	=Capacitatea de cazare existentă / suprafața intravilană; u.m.: locuri/km ² ; sursa: INS, DJS;
<i>Indicele de utilizare netă a capacității de cazare</i>	=Capacitatea de cazare în funcțiune / înnoptări turistice * 1000; u.m.: %; sursa: INS, DJS;
6. SERVICII PUBLICE	
6. A. Sănătate	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Disponibilitatea personalului medical calificat</i>	=Personal medico-sanitar calificat / populația totală * 1000; u.m.: personal calificat / 1000 locuitori; sursa: INS, DJS; DSP;
<i>Densitatea cabinetelor medicale de familie</i>	=Cabinete medicale de familie / populația totală * 10.000; u.m.: cabinete medicale de familie / 10.000 locuitori; sursa: INS, DJS; DSP;
<i>Densitatea farmaciilor</i>	=Farmacii / populația totală * 10.000; u.m.: farmacii / 10.000 locuitori; sursa: INS, DJS; DSP;
6. B. Educație	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Dotarea cu TIC a unităților de învățământ</i>	=Numărul PC-urilor deținute de unitățile de învățământ / populația școlară * 1000; u.m.: PC-uri / 1.000 elevi; sursa: INS, DJS;
<i>Capacitatea unităților de învățământ</i>	= Populația școlară / săli de clasă și cabinete; u.m.: elevi / sală; sursa: INS, DJS, ISJ;
<i>Gradul de solicitare a cadrelor didactice</i>	=Numărul elevilor din învățământul primar și gimnazial / numărul cadrelor didactice din învățământul primar și gimnazial u.m.: elevi / cadru didactic; sursa: INS, DJS, ISJ;
6. C. Cultură	
indicatori	modalitate de calcul
<i>Indicele de cuprindere la lectură</i>	=Numărul abonaților bibliotecilor publice / populația totală; u.m.: %; sursa: INS, DJS;
<i>Indicele de circulație a documentelor</i>	=Volume eliberate / volume existente în bibliotecile publice * 100; u.m.: %; sursa: INS, DJS;
<i>Indicele de lectură a cititorilor</i>	=Volume eliberate / cititori în bibliotecile publice * 100; u.m.: %; sursa: INS, DJS;

Capacitatea sălilor de spectacole

=Locuri disponibile în săli de spectacole / populația totală * 10.000;
u.m.: locuri / 10.000 locuitori; sursa: INS, DJS;

CAPITOLUL III – DIMENSIUNEA DEZVOLTĂRII ZONEI METROPOLITANE ORADEA

III.1 PRINCIPALELE DIRECȚII DE DEZVOLTARE

I A NIVEEL III ZONEI METROPOLITANE

În ceea ce privește organizarea instituțională, începând cu anul 2005, prin asocierea Municipiului Oradea cu alte 11 unități teritoriale - administrative localizate în aria de proximitate, (comunele Biharia, Borsș, Cetariu, Girișu de Criș, Ineu, Nojorid, Oșorhei, Paleu, Toboliu, Sânmartin și Sântandrei) a fost creată Asociația de Dezvoltare Intercomunitară ZONA METROPOLITANĂ ORADEA (A.D.I. ZMO). Scopul asocierii, stabilit prin documentele de constituire, este de a stimula și sprijini creșterea prosperității teritoriului metropolitan, respectiv ridicarea bunăstării cetățenilor acestuia, direcția de orientare fiind creșterea continuă a calității vieții, în contextul formării în perspectivă a unui spațiu urbanistic comun, urmărind implementarea tuturor principiilor necesare asigurării unei coeziuni teritoriale.

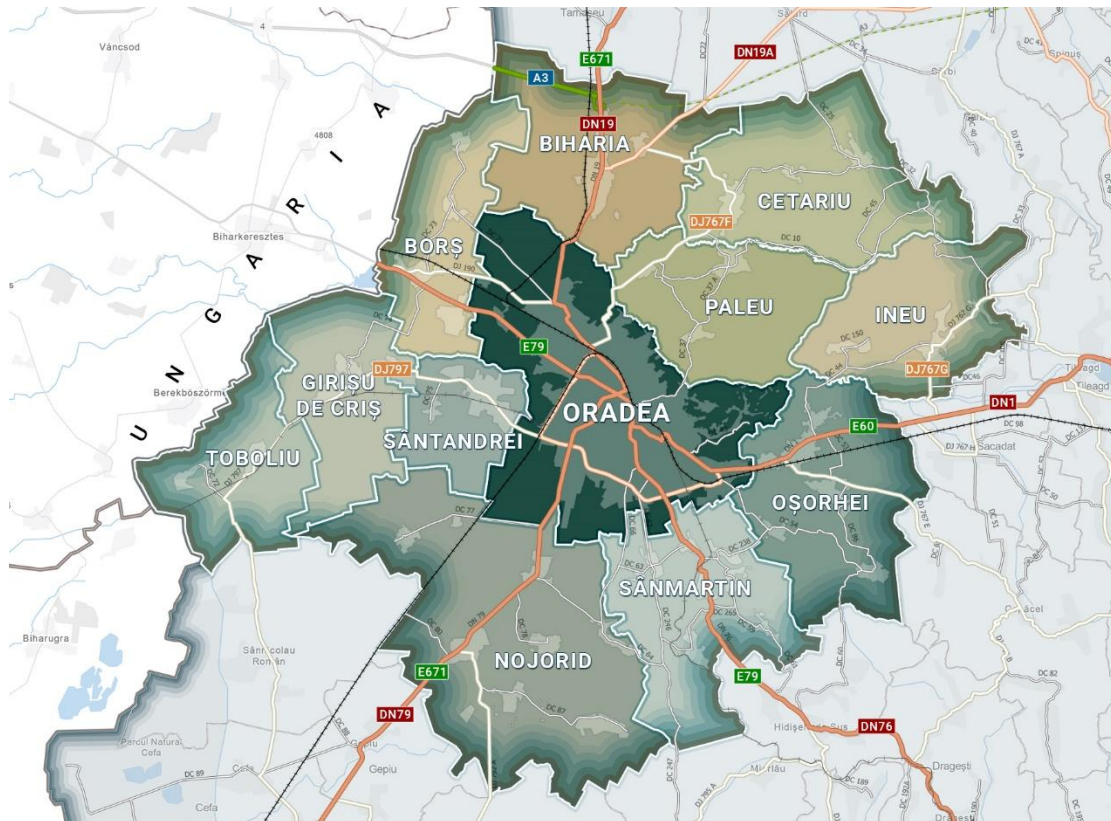
Obiectivele specifice stabilite țin de alinierea Zonei Metropolitane Oradea la standardele economice și sociale euro-atlantice, în consens cu cele naționale, de instaurare în teritoriul metropolitan a unui climat de piață aliniat procedurilor competiționale internaționale și, nu în ultimul rând, de creștere a coeziunii economice și sociale.

Între principalele direcții de activitate ale A.D.I. ZMO regăsim elemente legate de promovarea unei strategii coerente de dezvoltare durabilă, de aplicare a unor politici publice care să permită valorificarea potențialului existent, de atragere, facilitare și sprijinire a investițiilor directe, respectiv de elaborare a unor proiecte cu impact major pentru sustenabilitatea zonei.

De asemenea, ca membru fondator al F.Z.M.A.U.R. - Federației Zonelor Metropolitane și Aglomerărilor Urbane din România, A.D.I. ZMO își asumă obiectivele dezvoltării metropolitane și la nivel național: asigurarea egalității de șanse și incluziunea socială a grupurilor defavorizate, dezvoltarea economiei locale prin atragerea de investiții, dezvoltarea învățământului și perfecționarea continuă a resurselor umane, precum și modernizarea și extinderea serviciilor de utilități publice.

ZONA METROPOLITANĂ ORADEA

www.zmo.ro

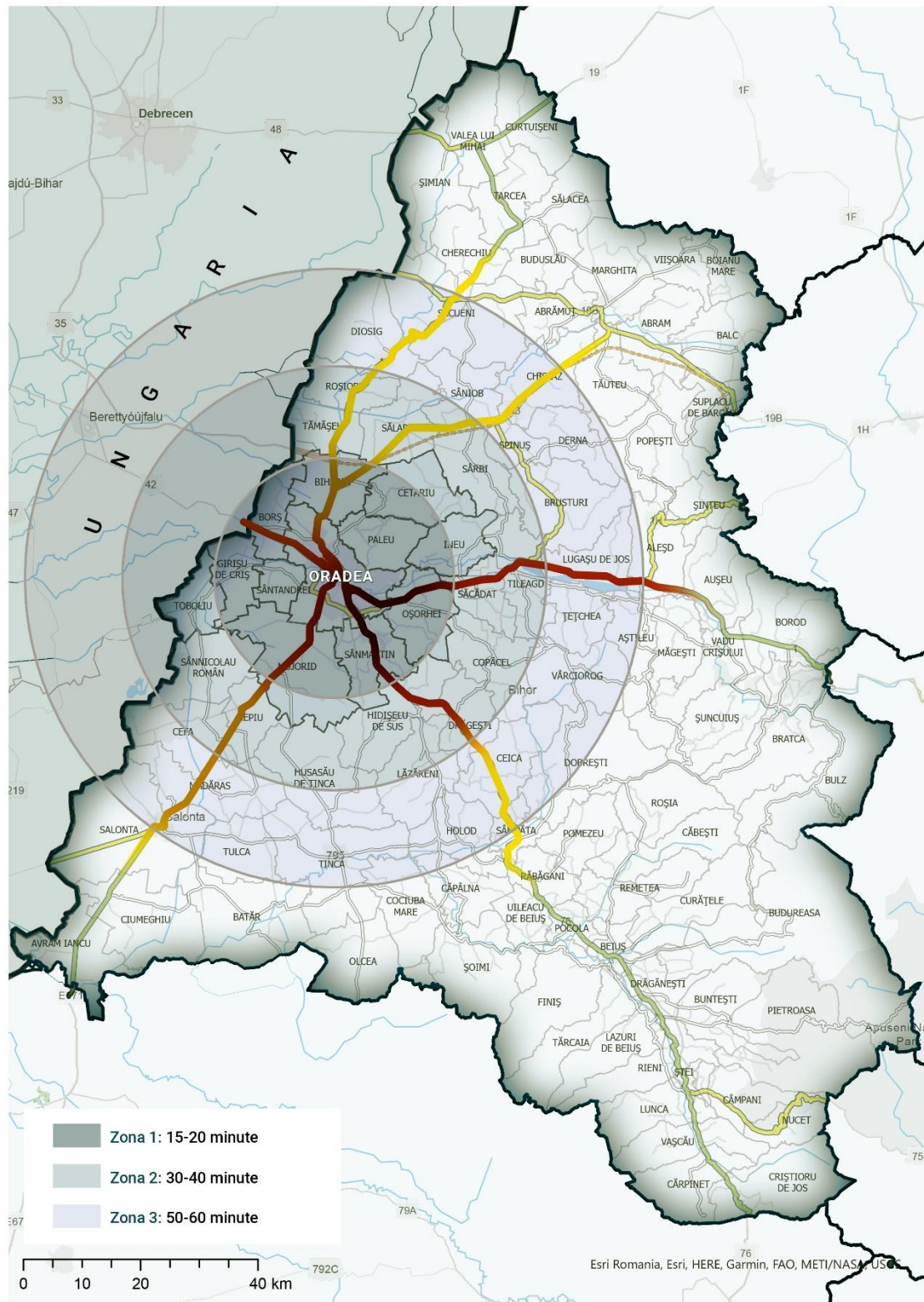
Harta administrativă - Zona Metropolitană Oradea

Principalii indicatori prin care se reflectă rolul Zonei Metropolitane Oradea în ceea ce privește dezvoltarea județului Bihor se referă atât la gradul de conectivitate, mobilitate, acces la infrastructură, servicii publice cât și la dezvoltarea socio-economică. Cei mai relevanți indicatori în acest sens, sunt:

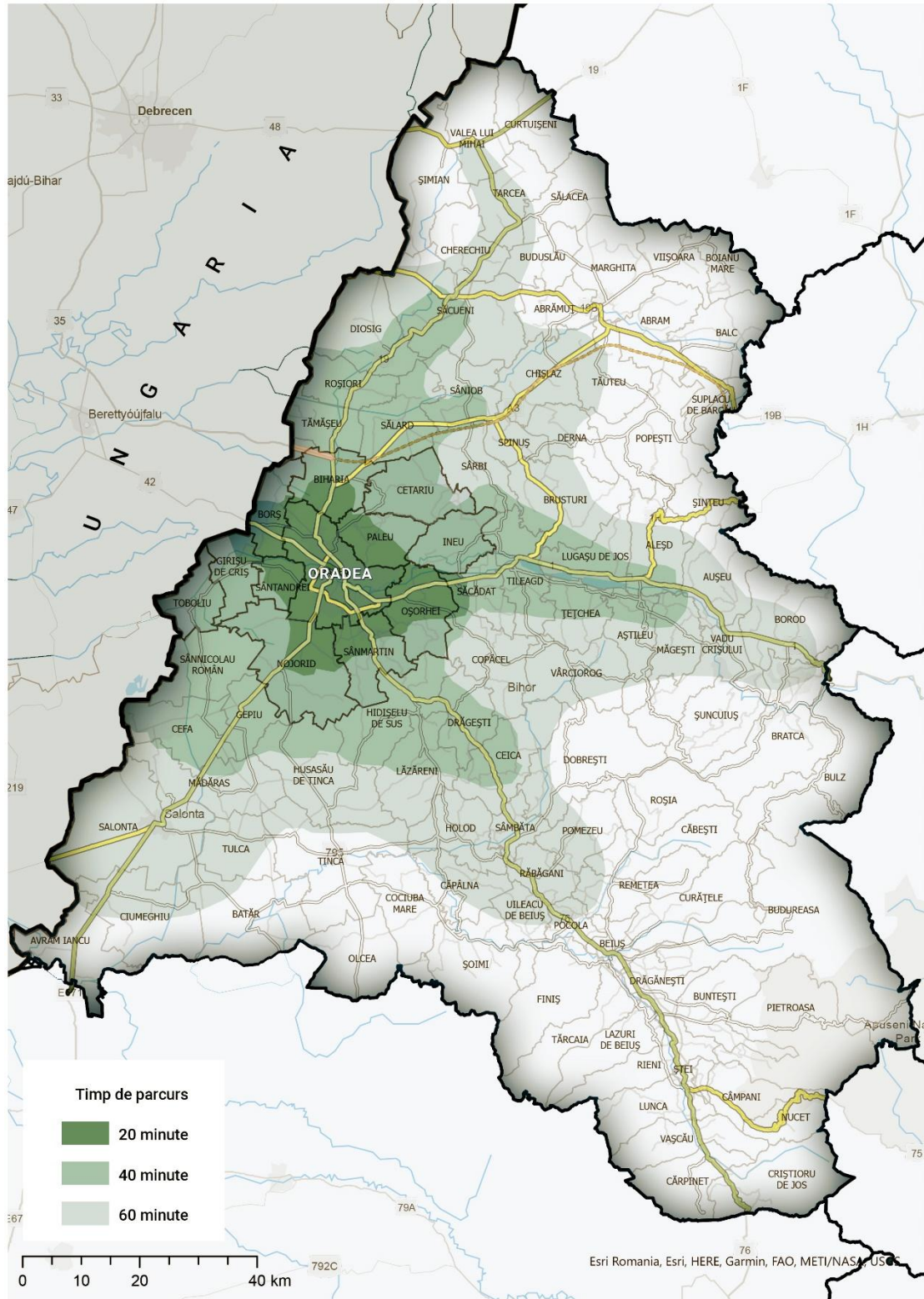
1. **Fluxuri de trafic** - cea mai mare parte a fluxurilor de trafic recenzate la interval de 12 ore pe ambele sensuri la nivelul județului Bihor, se concentrează în Zona Metropolitană Oradea, pe relația înspre și dinspre Cluj-Napoca (Oșorhei), Beiuș (Sântmartin) respectiv înspre și dinspre Ungaria (Bors).
2. **Număr de navetiști:** - total navetiști pe relația Municipiul Oradea - localități din județul Bihor: aproximativ 25.000 persoane/zi - autoturisme + transport public. În fiecare zi sunt operate peste 400 de curse pe relația Municipiul Oradea - restul localităților din județul Bihor.

Repartizarea pe direcții a acestor curse este următoarea:

- Din direcția Valea lui Mihai – Marghita sosesc la stația Gara CFR Oradea 79 de curse de pe traseele județene, dintre care 53 au lungime peste 30 km și 26 au sub 30 km.
- Din direcția Aleșd – Tileagd sosesc la stația de lângă Poliția Rutieră (str. Clujului) în total 137 de curse, dintre care 66 depășesc lungimea de peste 30 km iar 71 sunt mai scurte de 30 km.
- Din direcția Salonta – Arad sosesc la stația Livella în total 145 de curse, dintre care 60 au lungime peste 30 de km, iar 85 sunt mai scurte de 30 de km.
- Din direcția Beiuș – Ștei sosesc în Autogara Nufărul în total 57 de curse, dintre care 36 au lungime peste 30 de km și 21 au sub 30 km.

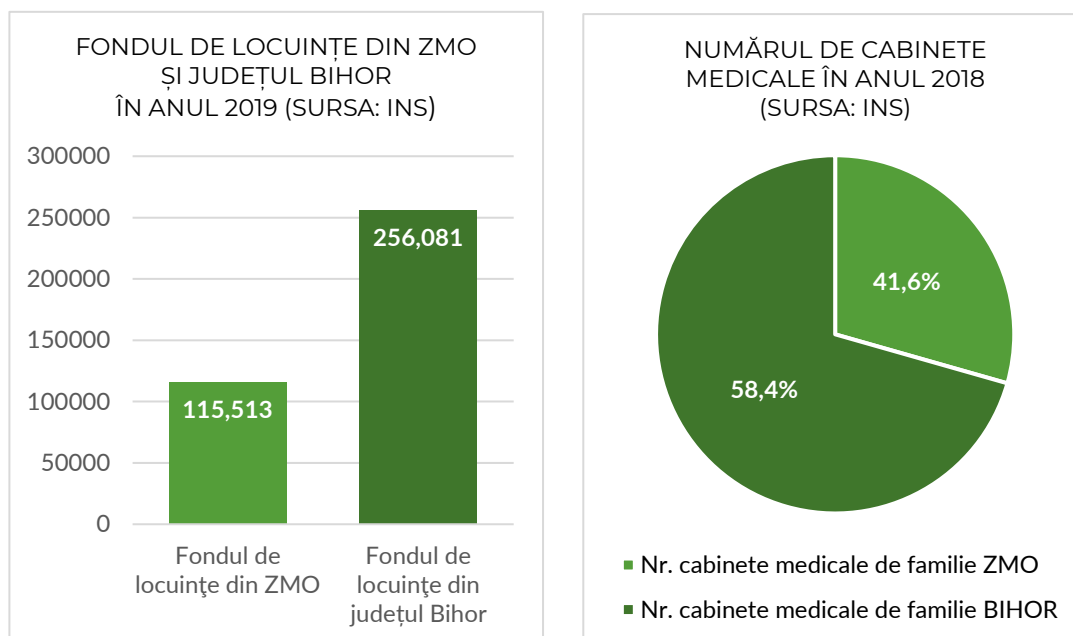
Fluxuri de trafic în ZMO- Sursa datelor: Recensământ de trafic,
Planul de Mobilitate Urbană Oradea (2016)

Gradul de conectare rutieră a Municipiului Oradea cu localitățile din ZMO și celelalte localități din județul Bihor exprimat în timp

3. Locuințe: 45% din numărul total de locuințe din județul Bihor sunt situate în Zona Metropolitană Oradea.

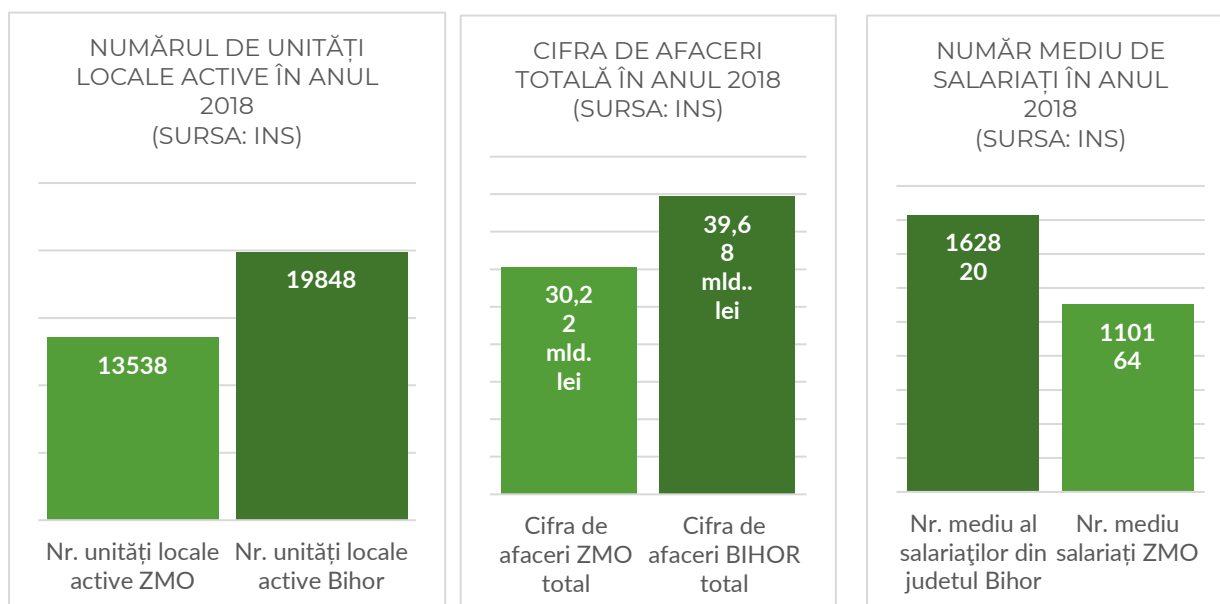
4. Cabinete medicale de familie: 41,6% din numărul total de cabinete medicale de familie din județul Bihor se află în Zona Metropolitană Oradea.

5. Unități locale active: 68% din numărul total de unități locale active își derulează activitatea în Zona Metropolitană Oradea

6. Cifra de afaceri totală: 76% din cifra de afaceri totală realizată de unitățile locale active din județul Bihor este generată de unitățile locale active din Zona Metropolitană Oradea

7. Numărul de salariați: 68% din numărul total al salariaților din județul Bihor lucrează în Zona Metropolitană Oradea

III.2 PRIORITĂȚI DE DEZVOLTARE LA NIVEL METROPOLITAN PENTRU

Din perspectiva dezvoltării economice, a creării locurilor de muncă, a furnizării serviciilor medicale, educaționale și sociale, sfera de influență a Municipiului Oradea - calculată în raport cu celelalte centre urbane din regiune, se întinde până la 50 de km distanță de municipiu, justificând astfel rolul determinant asupra localităților din județul Bihor.

Astfel, creșterea masei demografice și economice în jurul Municipiului Oradea este o necesitate ce contribuie la îmbunătățirea capacității de atragere de noi investiții în regiune, respectiv de multiplicare a oportunităților la acest nivel, mai ales având în vedere contextul concurențial pentru atragerea de capital și resursă umană în care este implicat Municipiul Oradea în raport cu celelalte orașe din vestul și nord – vestul țării (Cluj-Napoca, Timișoara, Debrecen, Arad).

Din multitudinea de funcțiuni pe care trebuie să le îndeplinească Municipiul Oradea (orașul turiștilor, orașul antreprenor, orașul informațional, orașul locuitorilor) cea legată de *Orașul metropolitan* este una dintre cele mai importante, din perspectiva dezvoltării sale pe termen lung.

Acest aspect este important deoarece urbanizarea policentrică a comunelor limitrofe Municipiului Oradea va asigura dezvoltarea durabilă a orașului și va satisface nevoile privind creșterea calității vieții locuitorilor din această zonă. Tendința de transformare treptată în oraș metropolitan este justificată și de migrarea populației din oraș spre periferii, inclusiv spre comunele limitrofe, datorită satisfacerii confortului de acces la spațiu verde și aer curat nepoluat ori a lipsei de zgomot, agitație și stres ce caracterizează zonele aglomerate din oraș.

În acest context, rolul Zonei Metropolitane Oradea este de a planifica și contribui la distribuirea echilibrată a diferitelor funcțiuni teritoriale dinspre Municipiul Oradea spre comunele asociate, prin proiectarea unui model de dezvoltare spațială policentrică, ce să permită crearea mai multor subzone de integrare economică și consolidarea unui sistem integrat de servicii și utilități publice. Evoluția acestui sistem depinde de modelele de așezări umane care au fost/vor fi planificate să se dezvolte, de consum, de organizarea producției și de infrastructura disponibilă.

**INVESTIȚII PROPUSE LA NIVEL METROPOLITAN ÎN
INFRASTRUCTURA RUTIERĂ 2021 - 2027**

Nr.	Denumirea investiției	UAT- uri implicate	Buget estimat mil. euro	Sursă de finanțare
1	Drum de legătură între Municipiul Oradea și Comuna Sânmartin	Oradea Sânmartin	20	POIM
2	Centura ocolitoare a localității Biharia	Biharia	10	POIM
3	Centura ocolitoare a localității Oșorhei	Oradea Oșorhei	9	POIM
4	Drum de legatură între Municipiul Oradea (strada Beldiceanu) și Comuna Paleu (Săldăbagiu de Munte)	Oradea Paleu	3.6	POIM
5	Centura ocolitoare a localității Sântandrei	Sântandrei	10	POIM
6	Drum de legătură între Comuna Paleu (Hexol / strada Viilor) și Comuna Biharia (centura Biharia)	Paleu Biharia	6	POIM
7	Drum de legătură între Municipiul Oradea (cartier Grigorescu) și Comuna Nojorid (DN 79 / DC 64)	Oradea Nojorid	8,5	-
8	Drum de legatură între Municipiul Oradea - Comuna Sânmartin - Comuna Nojorid (localitatea Apateu) etapa II	Oradea Sânmartin Nojorid	5.5	-
9	Drum de legatură între Comuna Girișu de Criș (Tărian) și Comuna Borș (Sântion / DN1)	Girișu de Criș Borș	10	-
10	Drum de legatură între Cartierul Grigorescu (Oradea) – Cartierul de tineri Cihei- Cordău- USA OIL (Sânmartin)	Oradea Sânmartin	7.5	-
11	Drum de legătură între Comuna Sânmartin (localitatea Rontău - localitatea Cheri) - Comuna Oșorhei	Sânmartin Oșorhei	7	-
12	Intersecție Drum Expres Oradea - Arad cu Drumul de legătură de la centura Oradea la A3 (girație km3)	Oradea Sântandrei	-	CNAIR
13	Drum de legătură de la centura Oradea (girație Calea Sântandrei) la Autostrada Transilvania (A3)	Oradea Sântandrei Borș Biharia	158	POIM
14	Creșterea mobilității și sporirea siguranței rutiere prin amenajarea denivelată a intersecțiilor în zona străzii Meșteșugarilor cu strada Ovidiu Densușianu și Magistrala C.F. Timișoara – Arad – Oradea	Oradea	6	-
15	Legătura Calea Aradului – Strada Ogorului	Oradea	1.2	-

16	Lărgire de la 2 la 4 benzi a Străzii Matei Corvin prin lărgirea Pasajului inferior de la km 118+508,5 a Căii Ferate 328 Arad - Oradea	Oradea	3	-
17	Realizare bandă de accelerare pe breteaua de virare dinspre direcția Borș înspre Arad în cadrul Nodului rutier DN1 - Centura Oradea	Oradea	0.5	-
18	Coridor de mobilitate urbană durabilă în Piața Emanuil Gojdu din Oradea - Etapa I	Oradea	17	-
19	Amenajare bretele pentru virare la dreapta și realizare coridor pietonal și ciclistic la intersecția DN 79 cu Strada Ogorului	Oradea	0.95	-
20	Realizarea unui pasaj pietonal și ciclistic suprateran peste șoseaua de centură în zona străzii Traian Blajovici	Oradea	3.4	-
21	Inel de centură la nivelul Zonei Metropolitane Oradea	Membrii ZMO	430	POIM
22	Piste de biciclete la nivelul Zonei Metropolitane Oradea	Membrii ZMO	-	-
23	Rețea de transport feroviar la nivelul ZMO (Transport public / Tramvai) Cheresig - Oradea - Sânmartin	Membrii ZMO	-	-
24	Drum expres Oradea - Arad	Consiliul Județean Bihor, Municipiul Oradea, Consiliul Județean Arad, Municipiul Arad	1000	POIM

U
N
G
A
R
I
A

PRIMĂRIA COMUNA BORȘ

Tel: 0259 316155

Fax: 0259 417291

Email: primariabors@gmail.com, primaria.bors@cjbihor.ro

Adresa: comuna Borș, sat Borș, nr. 200, Cod poștal 417075

www.primariabors.ro

